

20 YANVAR ÜMUMXALQ HÜZN GÜNÜDÜR

RƏSMİ DÖVLƏT QƏZETİ

AZƏRBAYCAN

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MİLLİ MƏCLİSİNİN ORQANI

№ 11 (8327) BAZAR, 19 yanvar 2020-ci il

Qəzetin əsası 1918-ci ildə qoyulmuşdur

www.azerbaijan-news.az

Ilham Aliyev

Milli qürur mənbəyinə çevrilən qəhrəmanlıq salnaməsi

İlham ƏLİYEV: "Vaxtında dərinəndən araşdırılmayan və adekvat qiymətini almayan faciəyə yalnız bir neçə il sonra Ümummilli Lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə dövlət səviyyəsində siyasi-hüquqi qiymət verildi"

Azərbaycanın vahid və dayanıqlı dünyada rolu

Dünyanın çox nüfuzlu Davos İqtisadi Forumunun rəsmi saytında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin "Azərbaycanın vahid və dayanıqlı dünyada rolu" sərbəhəli məqaləsi yerləşdirilib. AZƏRTAC məqaləni təqdim edir.

Dünya İqtisadi Forumu siyasətçiləri, biznes adamlarını və ictimai təşkilatları bir araya gətirən və dünyada baş verən iqtisadi proseslərin, dünyanın iqtisadi gündəliyinin, habelə ictimai-siyasi proseslərinin müzakirə olunduğu ən böyük platformalardan biridir. Forum dünyada gedən iqtisadi meyillər haqqında dolğun məlumat əldə etməyə geniş imkan verir.

Mən 2007-ci ildən başlayaraq artıq 14-cü dəfədir ki, Davosda bu forumun illik Toplantısında iştirak edəcəyəm. Dünyada iqtisadi Forumu Azərbaycan reallıqlarını beynəlxalq ictimaiyyətə təqdim etmək üçün gözəl bir platforma olmaqla yanaşı, dünyada baş verən iqtisadi meyillər haqqında dolğun

məlumat əldə etməyə imkan verir. Bu, bizə islahatları davamlı şəkildə aparmağa, ölkəyə xarici investisiyaları cəlb etməyə imkan verir.

Bu islahatlar nəticəsində 2007-ci ilin əvvəli ilə müqayisədə 2019-cu ildə ölkə iqtisadiyyatının həcmi 80 faiz, o cümlədən qeyri-neft sektorunun həcmi 2,1 dəfə, strateji valyuta ehtiyatları 13 dəfə artıb, ölkədə yoxsulluq səviyyəsi 4 dəfədən çox, işsizlik səviyyəsi isə əhəmiyyətli dərəcədə azalaraq 4,9 faizə çatıb. Bu dövrdə ölkəmiz iki dəfə "Doing Business 2009" və "Doing Business 2019" hesabatlarında dünyanın lider islahatçı ölkəsi olaraq tanınıb.

2007-ci ildən keçən dövrdə ölkəmizə 111 mil-

yard ABŞ dollarından çox xarici investisiya cəlb olunub ki, bu da iqtisadiyyatın bütün sahələrində irəliləyişləri təmin edib. Nəticə etibarilə, Davos İqtisadi Forumunun açıqladığı "Global Rəqabətlik Hesabatı"nda Azərbaycanın mövqeyi 2006-2007-ci ildə 64-cü yerdən 2017-2018-ci ildə 137 ölkə arasında 35-ci yerdə qədər yüksəlməklə, 2019-cu ildə "Əhəlinin elektrik təchizatı səviyyəsi" üzrə dünyada 2-ci yer tutan ölkələr sırasındadır. "Hökumət tənzimləməsinin yükü" və "Əcnəbi işçilərin işə qəbulunun asanlığı" üzrə 3-cü yerdə, "Hökumətin dəyişməyə cavabdehliyi" üzrə 5-ci yerdə, "Biznesə başlama üçün tələb olunan günlərin sayı" üzrə 8-ci yerdə, "Hökumətin uzunmüddətli strategiyası" üzrə isə 10-cu yerdə qərarlaşıb.

Ardı 2-ci səh.

1990-cı ilin 20 Yanvar hadisələri Azərbaycan xalqının tək faciəsi yox, həm də tarixinin ən şərəfli səhifələrindən biri, milli azadlıq hərəkatının yüksək zirvəsidir. 20 Yanvar özümzü bir millət kimi tanıyan və dərk edən gündür. Həmin gün Bakı qırmızı rəngə boyandı, açılan səhər səhəd oğul və qızlarımızın qanından rəng alırdı, xalqımızın azadlıq harayını sovet tanklarının tırtılları altında boğulurdu.

Keçmiş SSRİ rəhbərliyinin Azərbaycan xalqının demokratiya və milli azadlıq uğrunda mübarizəsinə böyük məqsədi daşıyan bu hərəkatı nəticəsində 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Bakıda görünməmiş vəhşiliklərə yol verildi, günahsız insanlar, uşaqlar, qocalar, qadınlar qətlə yetirildi, yüzlərlə insan müxtəlif dərəcəli bədən xəsarəti aldı. Öz ölkəsinin, xalqının azadlığını, şərəf və ləyaqətini hər şeydən uca tutan mürd Vətən övladları canlarını keçərək şəhidlik zirvəsinə ucaldılar. Böyük itkilərlə, günahsız insanların qətlə ilə nəticələnən 20 Yanvar faciəsi M.Qorbaçov başda olmaqla cinayətkar imperiya rəhbərliyinin Azərbaycana qarşı xəyanətkar siyasətinə dözməyən, öz azadlığına müstəqilliyinə can atan xalqımızın hərdən mübarizliyini, əyilməzliyini, meğrur-

luğunu nümayiş etdirdi. Məhz bunun nəticəsində uzun illərdən bəri arzusunda olduğumuz müstəqilliyə qovuşduq və ölkəmiz suverenlik əldə etdi.

1990-cı il 20 Yanvar hadisələri Azərbaycan xalqının milli bütövlüyünü təsdiqləyən ən böyük hadisələrdən biri kimi tarixin yaddaşına əbədi həkk olundu. Bu faciə xalqı yumruq kimi birləşdirdi və bütün dünya azərbaycanlılarının gücünü ifadə etdi. 20 Yanvar faciəsi nainki Azərbaycanı, bütün dünyanı lərzəyə gətirsə də, yerli hakimiyyət orqanları baş verənlərin üzərindən sükulat keçməyə üstünlük verir, xalqın milli faciəsinə laqeyd münasibətlərini ortaya qoyaraq Kremilin qəzəbinə tuş gəlmək istəmişdir. O ağır və faciəli günlərdə 20 Yanvar hadisələri ilə bağlı Moskvada vətəndaş qeyratı və haqqı və

tənpərvərlikdən doğan cəsarətli bəyanatı ilə məhz Heydər Əliyev xalqımızın haqq səsinə dünyaya çatdırdı. İlk olaraq Azərbaycan xalqına qarşı soyqırım aktının həyata keçirildiyini cəsarətlə bütün dünyaya bəyan edən Heydər Əliyev oldu. Dünya azərbaycanlılarının bir millət kimi müstəqilliyinə, təkən verən bu bəyanat həmvətənlərimizi xalqın taleyi üçün tarixi məsuliyyəti daşımaq qüdrətində olan yeganə siyasi xadim və milli lider ətrafında birləşdirdi. Baş verən hadisələr hüquqa, demokrasiyaya, dövlət quruculuğu prinsiplərinə zidd hesab edən Heydər Əliyev yüzlərlə insanın qətlə yetirilməsini Azərbaycan xalqına qarşı cinayət adlandıraraq hadisəyə siyasi qiymət verilməsini tələb etdi.

1990-cı ilin yanvarından sonra hakimiyyətdə olan qüvvələrin bu məsələdə ilk vəzifəsi faciəni təhlil etmək, günahkarları üzə çıxarmaq və dövlət səviyyəsində siyasi-hüquqi qiymət vermək olsa da, respublika əhalisinin təkidlə tələblərinə baxmayaraq, bununla bağlı faktiki olaraq heç bir tədbir görülmədi. 1990-cı il yanvar ayının 22-də çağırılan Azərbaycan Ali Sovetinin fəvqəladə sessiyası öz işini yarımçıq qoydu və sonrakı sessiyalarda bu məsələnin

müzakirəsini davam etdirmədi. Ali Sovetin yanvar hadisələrini tədqiq etməli olan komissiyasının da işi başa çatdırılmamış qaldı. Çünki Azərbaycanı bu faciəyə gətirib çıxarmış sərəştəz rəhbərlər vətənpərvərlik hissələrindən məhrum olduqlarından, habelə öz şəxsi ambisiyalarının əsirinə çevrildiklərindən xalqın gözüne pərdə asmaq niyyətinə düşmüşdülər.

1990-cı ilin iyulunda Moskvadan vətənə qayıdan Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə həmin il noyabr ayının 21-də Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisində 20 Yanvar faciəsinə ilk dəfə siyasi-hüquqi qiymət verən sənəd qəbul edildi. Naxçıvan Ali Məclisində qəbul edilmiş və 20 Yanvar faciəsinə ilk siyasi-hüquqi qiymət verən, eyni zamanda, Azərbaycan xalqının ümumi rəyini özündə təəcəssüm etdirən və qərar Heydər Əliyev qətiyyətinin təzahürü kimi tarixə düşdü. Heydər Əliyev hələ sovet imperiyasının mövcud olduğu bir dövrdə heç nədən çəkinmədən öz millətinin hüquqlarını müdafiə etməkdən qorxmadığını sübut etdi. Sənəddə respublika səviyyəsində 20 Yanvar faciəsinə siyasi-hüquqi qiymətin verilməsi respublika rəhbərliyindən tələb edildi.

Ardı 3-cü səh.

Gizli sirlər açılır

Qabaqcadan hazırlanan terror 20 yanvarda həyata keçirildi

Vladimir Lebedev 1988-1993-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin Sumqayıt Şəhər Şöbəsinin rəisi işləyib. Hazırda təqaüddə olan və Ukraynada yaşayan polkovnik Vladimir Lebedev Azərbaycanla əlaqəsini kəsmir, işlədiyi müddətdə xalqımızdan gördüyü yaxşıqları söyləməkdən çəkinmir (Bəziləri informasiya vermək istəmədikləri halda V. Lebedev Ukraynadakı azərbaycanlılarla görüşür, dostluq əlaqələrini davam etdirir).

Respublikanın Əməkdar jurnalisti Eyruz Məmmədov 1988-1993-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin Sumqayıt şöbəsinin sədri vəzifəsində çalışan V. Le-

bedevdən elektron müsahibə alıb. Həmin müsahibədə V. Lebedev Sumqayıt hadisələri ilə bağlı olmasına baxmayaraq, 20 Yanvar hadisələri ilə bağlı da maraqlı açıqlamalar

verib. Vladimir Lebedev həmin zaman yüksək vəzifə tutduğundan baş verənlərin içində olub. Müsahibənin maraqlı olduğunu nəzərə alaraq onu oxuculara təqdim edirik.

"Mən adamları güllələmək üçün lisenziya almışam"

- 20 Yanvar faciəsində Bakıya qoşunların yeridilməsindən yəqin ki, təhlükəsizlik orqanlarının xəbəri vardı.

Ardı 3-cü səh.

Danışır o gecənin şahidləri: 20 Yanvar tarixə qanımızla yazıldı, azadlıq canımızla qazanıldı

Bakının hüsnünün gözəlliyinə, tariximizdən də yaddaş kimi qədiminiyə, dinənimizlə bugününümüzün qovuşduğu bir məkana olduğuna görə ona heyran qalanlarla yanaşı, sən demə, onu qanına qəltan etməyə, qan gölündə boğmağa forman verənlər də var imiş. Nələr çəkmiş başı bu qədim və ulu yurdun?!

Daş yaddaşa çevrilib hər dar dalanı, orada yatan minillik tarixi. Ağ günləri uğrunda mübarizə aparan oğlu-qızı yadellilərin hücumları qarşısına vətənpərvərlikləri çıxmaqla düşməne göz dağı oturlar!

O zil qaranlıq, dəhşətli qanlı şənbə gecəsindən çıxmaqla xalqımızı ağ günlərinə - azadlığına, istiqalyyətinə və müstəqilliyinə yenidən qovuşdurdu Bakı! Sığışmaz azadlıq uğrunda qanlı savaş meydanı Vətəni bəyənələrə darlıq etdi. Açıq sinəsini vətənpərvərlərinə, millətləri Odlar diyarında bir ocaq başına yığdı, bağrına basdı Bakı! O gün qanımızla yazıldı, canımızla qazanıldı Azadlıq!

Ardı 3-cü səh.

Dənizdə haqq savaşı

Kapitan Kərəm MƏMMƏDOV: "20 yanvarda Bakı buxtasında 120 gəmi heyəcan sığınalı verdi"

"1990-cı il yanvarın 20-nə keçən gecə SSRİ Silahlı Qüvvələrinin komandanlığı SSRİ Ali Sovetinin Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Rəyasət Heyətinin və Azərbaycan hökumətinin razılığı olmadan silahdan, ağır texnikadan və Silahlı Qüvvələrin xüsusi təyinatlı heyətindən istifadə edərək suveren Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhərinə daxil olmuş, bununla da insanımızla yazıldı və respubli-

kanın suverenliyini pozmuşdur. Minlərlə dinc sakinin, yaşlıların, qadınların, uşaqların, gənclərin canı tökülmüşdür. Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq, şəhərimizin əhalisinin bundan sonra qanının tökülməsini dərhal dayandırılması məqsədilə Xəzər hövzəsinin mülki donanmasının bütün heyatı tələb edilib.

1. 21 yanvar saat 24.00-dək qoşunlar Bakı şəhərinin ərazisindən çıxarılmalıdır.

2. Bu gün - cari ilin 21 yanvarında, Moskva

vaxtı ilə saat 20.00-də etiraz əlaməti olaraq Bakı buxtasında bir gəmi yandırılacaq.

3. Sahildən və ya dənizdən güc tətbiq ediləcəyi təqdirdə reyddəki bütün gəmilər, körpülərin yarındakı tanklər və sahildəki neft obyektləri yandırılacaq.

4. Xəzər Hərbi Donanmasının gəmiləri hərəkət etməyə başlasa, onlar dinc mülki gəmilər tərəfindən bütün nəticələrə baxmayaraq dayandırılacaq.

Ardı 5-ci səh.

Azərbaycanın vahid və dayanıqlı dünyada rolu

Əvvəli 1-ci səh.

Strateji nəqliyyat qovşağı
2019-cu ildə həmin hesabatda Azərbaycan 141 ölkə arasında "Dəmir yolu xidmətlərinin səmərəliliyi" üzrə 11-ci, "Hava yolları xidmətlərinin səmərəliliyi" üzrə 12-ci, "Dəniz limanları xidmətlərinin səmərəliliyi" üzrə 25-ci, "Yolların keyfiyyəti" üzrə 27-ci yerdə qərarlaşıb. Baş bu necə oldu? Ölkənin nəqliyyat və yol infrastrukturunun əhəmiyyətli inkişafı xarici və yerli investisiyaların cəlb olunması ilə mümkün olub. Lakin nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi təkəcə kapital hesabına olmayıb, burada əməkdaşlıq da önəmli rol oynayıb. Forum çərçivəsində əməkdaşlıq Azərbaycanı Şimal-Cənub, Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizlərinin önəmli aktoruna, beynəlxalq nəqliyyat qovşağına çevirib. Ölkəmizin təşəbbüsü ilə Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin dəmir yollarını birləşdirən Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihəsi reallaşaraq 2017-ci ilin oktyabr ayından istifadəyə verilib. Bu, Asiya ilə Avropanı ən qısa yolla birləşdirən davamlı nəqliyyat dəhlizidir. Bundan başqa, Xəzərə ən böyük liman olan yeni Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı tikilərək 2018-ci ilin may ayında istifadəyə verilib.

Azərbaycan daim ekoloji tarazlığı qoruyub saxlamaqla, yeni, ətraf mühit qorumaqla öz vətəndaşlarının sosial-iqtisadi inkişafına çalışır. Yerli və beynəlxalq dəşmələrini idarə olunmasının təkmilləşdirilməsi, o cümlədən təhlükəsizliyin yüksək səviyyədə təmin edilməsi məqsədilə "Ağıllı şəhər" konsepsiyasına start verilib. Bu konsepsiyanın məqsədi resursların istehlakı, israfı və ümumi xərcləri azaltmaqla enerji, nəqliyyat və kommunal xidmətlər kimi şəhər xidmətlərinin keyfiyyətini artırmaqdır.

Enerji sektorunda əsas iştirakçı
Azərbaycan enerji layihələrini də uğurla həyata keçirməyə davam edib. Avropaya qaz təchizatının şəxələndirilməsi istiqamətində Avropanın səylərinə dəstək verən Azərbaycan "Cənub qaz dəhlizi" layihəsinin reallaşmasına nail olub. Uzunluğu 3500 kilometr olan bu layihə Xəzər regionundan qaz təchizatını Avropa bazarlarına birləşdirməklə bütün regionun enerji xəritəsinə dəyişəcək. Bu layihə Avropaya qazın neqlinə alternativ kimi deyil, Avropaya qaz təchizatının şəxələndirilməsi məqsədilə həyata keçirilib. Ümumi kapital qoyuluşu 40 milyard ABŞ dolları olan bu layihə 4 hissədən ibarətdir.

"Şahdəniz-2"
Layihənin birinci hissəsi - "Şahdəniz-2" fazası üzrə bütün işlər tamamlanıb. Şahdəniz qazı 2500 metr dərinliyə qalxaraq və dəniz dibindən 800 metr dərinliyə enərək 3500 kilometr məsafə boyunca naql ediləcək.

YAP İcra Katibliyində 20 Yanvar faciəsinin otuzuncu ildönümünə həsr olunmuş anım tədbiri

Yanvarın 18-də Yeni Azərbaycan Partiyasının İcra Katibliyində 20 Yanvar faciəsinin 30-cu ildönümünə həsr olunmuş tədbir keçirilib. AZƏRTAC xəbər verir ki, tədbirdə əvvəlcə şəhidlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edildi.

Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin müavini, YAP sədrinin müavini-İcra katibi Əli Əhmədov tarix boyu xalqımızın faciələrlə üzləşdiyini və bu hadisələrin böyük bir hissəsini XX əsrdə baş verdiyini bildirdi. Əli Əhmədov qeyd etdi ki, xalqımız zaman-zaman özünü azadlığı uğrunda mübarizədə itkilir verib.

YAP sədrinin müavini söyləyib ki, 20 Yanvar faciəsi Azərbaycan xalqının tarixində və бүтүлүkdə XX əsrdə baş vermiş faciələrində xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Azərbaycan xalqı bu faciəni unutmur. Faciədən 30 il keçməsinə baxmayaraq, hər il xalqımız bu günü anır, şəhidlərin xatirəsini əziz tutur. Onun sözlərinə görə, 20 Yanvar hadisəsi keçmiş SSRİ rəhbərliyinin Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi ağır cinayətdir. Bu cinayətə hələ də beynəlxalq müstəvidə hüquqi qiymət verilməyib, hadisəni törədənlər öz cəzalarını almayıblar. Buna görə də biz bu istiqamətdə fəaliyyətimizi gücləndirməli, beynəlxalq aləmin 20 Yanvar faciəsinə düzgün, obyektiv qiymət verməsinə nail olmalıyıq.

Əli Əhmədov deyib: "Biz 20 Yanvar hadisəsinin yalnız faciə kimi xatırlamamalıyıq. Çünki bu hadisə xalqımızın azadlıq mübarizəsinin şanlı səhifələrindəndir. Sovet imperiyasının rəhbərliyi dinc insanları qətlə yetirəndə, bu, imperiyanın süqutunu bir az da tezləşdirmiş olur".

Baş Nazirinin müavini bildirdi ki, 20 Yanvar faciəsinin törədilməsindən bir gün sonra Moskva-da Ulu Öndər Heydər Əliyev bəyanat verərək bu qətləmin kəskin şəkildə pisləyib, keçmiş SSRİ hakimiyyətinin ittiham edib. Ümummilli Liderin bu bəyanatı nəticəsində dünya ölkələri Azərbaycan xalqının başına gətirilən faciədən xəbərdar oldular və Ulu Öndərin yenidən hakimiyyətə qayıdışından sonra 20 Yanvar faciəsinə siyasi qiymət verildi.

Azərbaycan dövləti tərəfindən 20 Yanvar şəhidlərinin adının əbədiləşdirilməsi, onların ailələrinə qayğı göstərilməsi istiqamətində lazımi işlərin görüldüyünü, Prezident İlham Əliyev tərəfindən bu istiqamətdə tədbirlərin davam etdirildiyini deyən YAP sədrinin müavini bildirdi: "Biz şəhidlərimizin qanlarının yerdə qalmaması üçün müstəqilliyimizin qədrini bilməliyik. Azərbaycan xalqının qan yaddaşları olan 20 Yanvar faciəsinin qurbanlarının əziz xatirəsi qəlbimizdə dəim və yaşayacaqdır".

Sonra çıxış edən Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirinin müavini Anar Əliyev bildirdi ki, 20 Yanvar Azərbaycanın suverenliyi, müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizənin

Cənubi Qafqaz Boru Kəməri
Layihənin ikinci hissəsi - Cənubi Qafqaz Boru Kəməri artıq istismara verilib. Azərbaycanı Gürcüstandan keçərək Türkiyə ilə birləşdirən bu kəmərin uzunluğu 691 kilometr təşkil edir.

Trans-Anadolu Boru Kəməri
Layihənin üçüncü hissəsi - Trans-Anadolu Boru Kəməri (TANAP) Cənubi Qafqaz Boru Kəmərinin davamı olaraq Türkiyə Respublikasının qərb sərhədinə qədər davam etməklə, uzunluğu 1850 kilometr təşkil edir. Azərbaycan qazını Türkiyəyə və Avropaya çatdırıyan Trans-Anadolu Boru Kəməri Türkiyə-Gürcüstan sərhədində Cənubi Qafqaz Boru Kəmərinə, Türkiyə-Yunanistan sərhədində isə Trans-Adriatik Boru Kəmərinə (TAP) birləşib.

Trans-Adriatik Boru Kəməri
Layihənin dördüncü hissəsi - Trans-Adriatik Boru Kəməridir (TAP). Boru kəmərinin uzunluğu 878 kilometrdir. Tikintisinin 90 faizdən çoxunun başa çatdığı bu layihə əsasında qaz kəməri Yunanıstandan Albaniyaya, oradan da Adriatik dənizinin altından keçməklə İtaliyaya qatacaq. 2019-cu il noyabrın 30-da TANAP-ın TAP ilə birləşən hissəsinin açılış mərasimi keçirilib.

2014-cü ildən başlayaraq dünya bazarlarında neftin qiymətinin kəskin aşağı düşməsi ölkəmizdə iqtisadiyyatın şəxələndirilməsi və qeyri-neft sektorunun inkişafı istiqamətində aparılan islahatları daha da sürətləndirib. 2016-cı ildə Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritələri qəbul edilib, struktur və kədr islahatları həyata keçirilib, ölkədə biznes mühitinin yaxşılaşması üçün ciddi addımlar atılıb. Nəticədə, Azərbaycan "Doing Business 2020" hesabatı üzrə dünyada 191 ölkə arasında 34-cü yerdə qərarlaşmaqla, "Kreditin əlçatanlığı" üzrə 1-ci yeri, "Biznesə başlama" üzrə 9-cu yeri, "Müqavilələrin icrası" üzrə isə 28-ci yeri tutub.

Əlavə olaraq, Azərbaycanın Dünya İqtisadi Forumu ilə əməkdaşlığının davamı kimi 2019-cu ildə Azərbaycan ilə Dünya İqtisadi Forumunun Dördüncü Sənaye İnqilabı Mərkəzi arasında Əməkdaşlıq Razılaşması imzalanıb. Bu Razılaşma dünyada baş verən müsbət trendlərin və qabaqcıl təcrübənin Azərbaycanın sosial-iqtisadi həyatına transformasiyasına imkan yaradacaq.

Dünya İqtisadi Forumu ilə fəal və səmərəli əlaqələri yüksək qiymətləndirən Azərbaycan Respublikası bu platformada əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi və daha da irəli aparılması üçün göstərilən səyləri dəstəkləməkdə bundan sonra da davam edəcək.

rəmzi kimi hər il qeyd edilir. 1990-cı il yanvar ayının 19-dan 20-nə keçən gecə keçmiş SSRİ rəhbərliyinin göstərişi ilə sovet hərbi birləşmələri ağır silahlı texnika ilə Azərbaycana daxil olaraq dinc əhaliyə qarşı dəhşətli qətləmin həyata keçirib. Nəticədə 147 insan amansızcasına qətlə yetirilib, 744 insan yaralanıb, yüzlərlə adam itkin düşüb, 841 nəfər qanunsuz olaraq həbsdə edilib.

A.Əliyev qeyd edib ki, faciədən bir gün sonra Ümummilli Lider Heydər Əliyevin böyük cəsarət hissi ilə Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gələrək sovet rəhbərliyinin bu dəhşətli cinayətini kəskin şəkildə pisləyən, günahkarların cəzalandırılmasını tələbini irəli sürən bəyanatla çıxış etməsi faciəyə verilən ilk siyasi qiymət olub. Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə 1994-cü il martın 29-da qəbul edilən "1990-cı il yanvarın 20-də Bakıda törədilmiş faciəli hadisələr haqqında" qərarla 20 Yanvar faciəsinə dövlət səviyyəsində tam siyasi-hüquqi qiymət verilib.

Nazir müavini diqqətə çatdırıb ki, 20 Yanvar gününün Ümumxalq Hüzn Günü elan olunması, "20 Yanvar şəhidi" fəxri adının təsis edilməsi, 20 Yanvar şəhidlərinin ailələrinə və əlillərinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi də Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Prezident İlham Əliyevin sosial siyasəti həmin kateqoriyadan olan insanların da sosial müdafiəsinin il-dən-ilə güclənməsinə imkan verib. İndiyədək nazirlik tərəfindən müharibə, 20 Yanvar əlilləri və şəhid ailələri minik avtomobilləri ilə təmin olunublar.

Qeyd olunub ki, 2019-cu ildə təqdim edilən ilk sosial paket çərçivəsində əlillərin müavinət və təqaüdləri də orta hesabla 100 faiz artırılıb, I dərəcə əlilliyi olan şəxslərə qulluq edənler üçün Prezidentin aylıq təqaüdləri təsis edilib. Müharibə əlilləri və şəhid ailələri kimi, 20 Yanvar əlilləri və şəhidlərinin ailələrinin ölkəmizin ali və orta ixtisas təhsil müəssisələrində ödənişli təhsil alan övladlarının təhsil haqqı dövlət büdcəsi hesabına ödənilir. Müvafiq Tədbirlər Planına uyğun olaraq, 20 Yanvar faciəsinin 30-cu ildönümü ilə əlaqədar Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən 20 Yanvar şəhidlərinin ailələrinə və əlillərinə (103-ü şəhid ailəsi üzvü və 287-si 20 Yanvar əlilləri olmaqla 390 nəfərə) birdəfəlik maddi yardım göstərilib.

"20 Yanvar" İctimai Birliyinin sədri Sultan Əzimzadə, 1990-cı il yanvarın 20-də anadan olan Esmira Hüseynzadə və 20 Yanvar şəhidinin ailə üzvü Aslan Əzimzadə çıxış edərək həmin hadisələrə beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən hüquqi qiymət verilməsinin vacibliyini vurğuyublar. Bu faciənin dünyada daha da çox təbliği, habelə Qanlı Yanvar hadisələrini törədənlerin məsuliyyətə cəlb olunması üçün səylərin birləşdirilməsinin zəruriliyi qeyd edilib, eləcə də şəhid ailələrinə dövlət qayğısı yüksək qiymətləndirilib.

9 fevral Milli Məclisə seçkilər günüdür

Seçki hüququnun pozulmasına dair müraciətlərə baxılmasına həsr olunan seminarlar başlayıb

Fevralın 9-na təyin edilmiş Milli Məclisə seçkilərinin yüksək səviyyədə təşkil olunub və ədalətli keçirilməsi, eləcə də müxtəlif statuslu seçki subyektlərinin maarifləndirilməsi məqsədilə ardıcıl və sistemli şəkildə genişmiqyaslı tədbirlər gerçəkləşdirilməkdədir.

MSK Katibliyinin Media və ictimai əlaqələr şöbəsinin AZƏRTAC-a bildirdiyi ki, Mərkəzi Seçki Komissiyası öz maarifləndirmə proqramı çərçivəsində yanvarın 18-dən növbəti layihəyə start verib. Paralel şəkildə eyni gündə Bakı, Gəncə, Sumqayıt, Naxçıvan, Şəki və Masallıda keçirilən regional seminarlar Milli Məclisə seçkilərdə seçki hüququnun pozulması ilə bağlı müraciətlərə baxılmasına həsr olunub.

Ümumrespublika miqyaslı layihənin Bakı şəhərində "Park Inn" hotelində keçirilən

tədbirində Mərkəzi Seçki Komissiyası nəzdindəki ekspert qrupunun üzvləri, katiblərin aidiyyəti struktur bölmələrinin əməkdaşları, habelə region üzrə 32 seçki dairəsi dairə seçki komissiyasının müraciət və şikayətlərinin araşdırılmasına məsul 96 ekspert iştirak edib.

Seminarlarda MSK üzvləri və katibliyin əməkdaşları tərəfindən seçki hüququnun pozulması ilə əlaqədar müraciət və şikayətlərə baxılmasına və qanunvericiliyin tələbləri, şikayətlərinin araşdırılması prinsipləri, seçkilərlə bağlı müraciətlərə dair seçki komissiyaları tərəfindən baxıl-

ması və ekspert qruplarının fəaliyyətinin əsaslarına dair müxtəlif mövzularda çıxışlar dinlənib, əyani vəsaitlərdən istifadə edilməklə keçirilən təqdimatlarda mövzularla bağlı ətraflı məlumat verilib.

Tədbirin sonunda seçki hüquqlarının pozulmasını iddia edən subyektlərin müraciətləri zamanı qarşıya çıxan məsələlər, şikayət və müraciətlərin xarakteri, ekspert qrupu üzvlərinin həyata keçirəcəyi tədbirlərin ardıcılığı, qərarların qəbulu və tərtib olunması, eləcə də digər mühüm məsələlər əyani vəsaitlərlə ətraflı şəkildə izah edilib.

Seminarın praktiki hissəsində, həmçinin kazuslar üzrə müxtəlif şikayət və müraciət nümunələri nəzərdən keçirilib, aidiyyəti seçki komissiyalarının həmin şikayətlərə dair qərarlarının qəbul edilməsi məsələlərinə baxılıb, Bakı ilə yanaşı, Gəncə, Sumqayıt, Naxçıvan, Şəki və Masallıda təşkil olunan regional seminarlar ölkə üzrə ümumilikdə 125 seçki dairəsi dairə seçki komissiyalarının 375 ekspert qrupu üzvünü əhatə edir.

müxtəlif mövzular ətrafında müzakirələr aparılıb və iştirakçıları maraqlandıran suallar cavablandırılıb.

Qeyd etmək lazımdır ki, genişmiqyaslı maarifləndirmə proqramı çərçivəsində gerçəkləşdirilən seminarlar Milli Məclisə seçkilərdə və təndəslərin seçki hüquqlarının pozan hərəkətlərdən (hərəksizlikdən) və qərarlardan şikayətlərinin araşdırılması məqsədilə dairə seçki komissiyaları nəzdində fəaliyyət göstərən ekspert qrupu üzvlərinin məlumatının artırılması, bilik, bacarıq və işgüzar vərdişlərinin daha da təkmilləşdirilməsinə hədəflənib.

Bakı ilə yanaşı, Gəncə, Sumqayıt, Naxçıvan, Şəki və Masallıda təşkil olunan regional seminarlar ölkə üzrə ümumilikdə 125 seçki dairəsi dairə seçki komissiyalarının 375 ekspert qrupu üzvünü əhatə edir.

Gəncədə keçirilən seminarlarda seçki hüququnun pozulmasına dair müraciətlərə baxılması ilə bağlı müzakirələr aparılıb

Fevralın 9-na təyin edilmiş Milli Məclisə seçkilərinin yüksək səviyyədə təşkil olunub və ədalətli keçirilməsi, eləcə də müxtəlif statuslu seçki subyektlərinin maarifləndirilməsi məqsədilə Mərkəzi Seçki Komissiyası tərəfindən Gəncədə təşkil olunmuş ilk tədbir "Seçki hüquqlarının pozulmasına dair müraciətlərə baxılması"na həsr olunub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, regional seminarlarda Mərkəzi Seçki Komissiyası nəzdindəki ekspert qrupunun üzvləri, katiblərin aidiyyəti struktur bölmələrinin əməkdaşları, habelə region üzrə 36 seçki dairəsi, dairə seçki komissiyasının müraciət və şikayətlərinin araşdırılmasına məsul 100-dən artıq ekspert iştirak edib.

Seminarlarda MSK üzvləri və katibliyin əməkdaşları tərəfindən seçki hüququnun pozulması ilə əlaqədar müraciət və şikayətlərə baxılmasına və qanunvericiliyin tələbləri, şikayətlərinin araşdırılması prinsipləri, seçkilərlə bağlı müraciətlərə dair seçki komissiyaları tərəfindən baxılma-

quqlarının pozan qərarlardan və hərəkətlərdən (hərəksizlikdən) şikayət edib bələrlər.

Sonra şikayət vermək hüququna malik subyektlər, cavabdehler (şikayətini subyektləri), şikayətin obyektini, xüsusi mövzu, seçki hüququnun pozulmasına dair şikayətlərinin verilməsi qaydası, bunun üçün şikayətin hara və necə verilməsi, şikayət forması və məzmununa dair tələblər, seçki hüquqlarının pozulmasına dair şikayətlərinin verilməsi müddəti, şikayətə dair qərar qəbul edilməsi müddəti, şikayətin qəbul edilməsindən sonra növbəti prosedural diqqətə çatdırılıb.

Daha sonra Mərkəzi Seçki Komissiyasının üzvü İlham Məmmədov seçkilərlə bağlı müraciətlərə dair seçki komissiyaları tərəfindən baxılması, ekspert qruplarının fəaliyyətinin əsasları mövzusunda təqdimatla çıxış edib.

Tədbirin sonunda seçki hüquqlarının pozulmasını iddia edən subyektlərin müraciətləri zamanı qarşıya çıxan məsələlər, şikayət və müraciətlərə

quqlarının pozan qərarlardan və hərəkətlərdən (hərəksizlikdən) şikayət edib bələrlər.

Sonra şikayət vermək hüququna malik subyektlər, cavabdehler (şikayətini subyektləri), şikayətin obyektini, xüsusi mövzu, seçki hüququnun pozulmasına dair şikayətlərinin verilməsi qaydası, bunun üçün şikayətin hara və necə verilməsi, şikayət forması və məzmununa dair tələblər, seçki hüquqlarının pozulmasına dair şikayətlərinin verilməsi müddəti, şikayətə dair qərar qəbul edilməsi müddəti, şikayətin qəbul edilməsindən sonra növbəti prosedural diqqətə çatdırılıb.

Daha sonra Mərkəzi Seçki Komissiyasının üzvü İlham Məmmədov seçkilərlə bağlı müraciətlərə dair seçki komissiyaları tərəfindən baxılması, ekspert qruplarının fəaliyyətinin əsasları mövzusunda təqdimatla çıxış edib.

Tədbirin sonunda seçki hüquqlarının pozulmasını iddia edən subyektlərin müraciətləri zamanı qarşıya çıxan məsələlər, şikayət və müraciətlərə

quqlarının pozan qərarlardan və hərəkətlərdən (hərəksizlikdən) şikayət edib bələrlər.

Sonra şikayət vermək hüququna malik subyektlər, cavabdehler (şikayətini subyektləri), şikayətin obyektini, xüsusi mövzu, seçki hüququnun pozulmasına dair şikayətlərinin verilməsi qaydası, bunun üçün şikayətin hara və necə verilməsi, şikayət forması və məzmununa dair tələblər, seçki hüquqlarının pozulmasına dair şikayətlərinin verilməsi müddəti, şikayətə dair qərar qəbul edilməsi müddəti, şikayətin qəbul edilməsindən sonra növbəti prosedural diqqətə çatdırılıb.

Daha sonra Mərkəzi Seçki Komissiyasının üzvü İlham Məmmədov seçkilərlə bağlı müraciətlərə dair seçki komissiyaları tərəfindən baxılması, ekspert qruplarının fəaliyyətinin əsasları mövzusunda təqdimatla çıxış edib.

Tədbirin sonunda seçki hüquqlarının pozulmasını iddia edən subyektlərin müraciətləri zamanı qarşıya çıxan məsələlər, şikayət və müraciətlərə

quqlarının pozan qərarlardan və hərəkətlərdən (hərəksizlikdən) şikayət edib bələrlər.

Sonra şikayət vermək hüququna malik subyektlər, cavabdehler (şikayətini subyektləri), şikayətin obyektini, xüsusi mövzu, seçki hüququnun pozulmasına dair şikayətlərinin verilməsi qaydası, bunun üçün şikayətin hara və necə verilməsi, şikayət forması və məzmununa dair tələblər, seçki hüquqlarının pozulmasına dair şikayətlərinin verilməsi müddəti, şikayətə dair qərar qəbul edilməsi müddəti, şikayətin qəbul edilməsindən sonra növbəti prosedural diqqətə çatdırılıb.

Daha sonra Mərkəzi Seçki Komissiyasının üzvü İlham Məmmədov seçkilərlə bağlı müraciətlərə dair seçki komissiyaları tərəfindən baxılması, ekspert qruplarının fəaliyyətinin əsasları mövzusunda təqdimatla çıxış edib.

Tədbirin sonunda seçki hüquqlarının pozulmasını iddia edən subyektlərin müraciətləri zamanı qarşıya çıxan məsələlər, şikayət və müraciətlərə

MSK Sumqayıt və Abşeron üzrə seçki dairələrinin üzvləri və ekspertləri üçün seminar keçirib

Fevralın 9-na təyin edilmiş Milli Məclisə seçkilərinin yüksək səviyyədə təşkil olunub və ədalətli keçirilməsi, eləcə də müxtəlif statuslu seçki subyektlərinin maarifləndirilməsi məqsədilə Mərkəzi Seçki Komissiyası yanvarın 18-də Sumqayıt Dövlət Dram Teatrının konfrans zalında seçki hüquqlarının pozulmasına dair müraciətlərə baxılmasına həsr olunan seminar keçirib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, seminarlarda Sumqayıt və Abşeron rayonunun ərazisində fəaliyyət göstərən dairə seçki komissiyalarının üzvləri və ekspertləri iştirak ediblər.

Mərkəzi Seçki Komissiyasının katibi Arifə Muxtarova: "Seçkilərlə bağlı müraciətlərə dair seçki komissiyaları tərəfindən baxılması. Ekspert qruplarının fəaliyyətinin əsasları" mövzusunda, Mərkəzi Seçki Komissiyasının üzvü Valide Kazımova isə "Seçki hüququnun pozulması ilə əlaqədar müraciət və şikayətlərə baxılmasına və qanunvericiliyin tələbləri və şikayətlərinin araşdırılması prinsipləri" mövzusunda təqdimatlarla çıxış ediblər.

Açıq dialoq və maraqlı diskussiya formatında keçən seminarın praktiki hissəsində seçki hüquqlarının pozulmasını iddia edən subyektlərin müraciətləri zamanı qarşıya çıxan məsələlər, şikayət və müraciətlərin xarakteri, ekspert qrupu üzvlərinin həyata keçirəcəyi tədbirlərin ardıcılığı, qərarların qəbulu və tərtib olunması, eləcə də digər mühüm məsələlər əyani vəsaitlərlə ətraflı şəkildə izah edilib. Həmçinin müxtəlif nümunələri nəzərdən keçirilib, aidiyyəti seçki komissiyalarının həmin şikayətlərə dair müvafiq qərarlarının qəbul edilməsi (kazuslar üzrə) interaktiv şəkildə müzakirə olunub.

Mərkəzi Seçki Komissiyasının katibləri iştirakçıların suallarını cavablandırılıb.

Şəkidə seçkilərlə bağlı müraciətlərə baxılması məsələlərinə dair regional seminar

Fevralın 9-na təyin edilmiş Milli Məclisə seçkilərlə əlaqədar Mərkəzi Seçki Komissiyasının (MSK) təşkilatçılığı ilə yanvarın 18-də Şəki şəhərində keçirilən regional seminarlarda seçki hüququnun pozulmasına dair müraciətlərə baxılmasına məsələlərə ətraflı müzakirə olunub.

Seminarlarda MSK-nın üzvləri Qabil Orucov, İlkin Şahbazov, respublikanın şimal-qərb bölgəsində, ətraf şəhər və rayonlarda fəaliyyət göstərən 17 seçki dairəsi dairə seçki komissiyalarının hər birindən 3 ekspert olmaqla, ümumilikdə aşağı seçki komissiyalarının 51 təmsilçisi iştirak edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, seminarı MSK üzvü Qabil Orucov açaraq Milli Məclisə seçkilərlə hazırlıqla əlaqədar MSK tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər barədə məlumat verib. Bildirilib ki, regional seminarların keçirilməsində əsas məqsəd dairə seçki komissiyalarının eks-

pert qrupu üzvlərinin seçki prosedurları ilə bağlı məlumatlarının artırılması və praktiki vərdişlərinin gücləndirilməsi mövzusunda ibarətdir.

Sonra Qabil Orucov "Seçki hüququnun pozulması ilə əlaqədar müraciət və şikayətlərə baxılmasına və qanunvericiliyin tələbləri və şikayətlərinin araşdırılması prinsipləri" mövzusunda təqdimatla çıxış edib. Seminar iştirakçılarına seçki qanunvericiliyi, seçki hüquqlarının pozulması ilə bağlı şikayətlərinin verilməsi, şikayət vermək hüququna malik subyektlər, şikayətin obyektini, vətəndaşların tərəfindən təqdim edilən şikayətlərin forması və məzmunu, seçki hüquqlarının pozulmasına dair şikayətin verilmə müddəti, şikayətə dair qərar qəbul olunması müddəti, şikayətin qəbul edilməsindən sonra növbəti prosedural və digər məsələlər barədə ətraflı izahat verilib.

Seminarlarda həmçinin MSK-nın digər üzvü İlkin Şah-

bazovun "Seçkilərlə bağlı müraciətlərə dairə seçki komissiyaları tərəfindən baxılması. Ekspert qruplarının fəaliyyətlərinin əsasları" mövzusunda təqdimatı dinlənib.

Qeyd olunub ki, seçkilərlə əlaqədar müraciətlərə dair seçki komissiyaları tərəfindən baxılmasına çox vacib məsələdir və vətəndaşların seçki hüququnun daha səmərəli təmin olunmasına mühüm əhəmiyyət daşıyır. Buna görə də dairə seçki komissiyalarının ekspert qrupunun üzvləri mövzu ilə bağlı qanunvericiliyin tələblərinin dərinlən məniməməli və öz vəzifələrini öhdəsindən layiqincə gəlməlidirlər.

Tədbirin praktiki hissəsində kazuslar üzrə müxtəlif şikayət nümunələri nəzərdən keçirilib, seçki komissiyaları tərəfindən həmin şikayətlərə dair müvafiq qərarların qəbul edilməsi məsələlərinə baxılıb.

Sonda seminar iştirakçıları maraqlandıran suallar cavablandırılıb.

Masallıda seçki hüquqlarının pozulmasına dair müraciətlərin baxılmasına həsr olunmuş seminar keçirilib

Yanvarın 18-də Masallı şəhərindəki "ASAN xidmət" Mərkəzində Azərbaycanca fevralın 9-na təyin edilmiş Milli Məclisə növbədənəknər seçkilərlə əlaqədar Mərkəzi Seçki Komissiyasının (MSK) təşkilatçılığı ilə seçki hüquqlarının pozulmasına dair müraciətlərin baxılmasına həsr olunmuş regional seminar keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, tədbirin keçirilməsində məqsəd dairə seçki komissiyalarının ekspert qrupu üzvlərinin müraciətlərə baxılmasına və qanunvericiliyin tələbləri, şikayətlərinin araşdırılması prinsipləri, seçkilərlə bağlı müraciətlərə dair seçki komissiyalarının müraciət və şikayətlərinin araşdırılmasına məsul 96 ekspert iştirak edib.

Seminarlarda MSK üzvləri və katibliyin əməkdaşları tərəfindən seçki hüququnun pozulması ilə əlaqədar müraciət və şikayətlərə baxılmasına və qanunvericiliyin tələbləri, şikayətlərinin araşdırılması prinsipləri, seçkilərlə bağlı müraciətlərə dair seçki komissiyaları tərəfindən baxılma-

quqlarının pozan qərarlardan və hərəkətlərdən (hərəksizlikdən) şikayət edib bələrlər.

Sonra şikayət vermək hüququna malik subyektlər, cavabdehler (şikayətini subyektləri), şikayətin obyektini, xüsusi mövzu, seçki hüququnun pozulmasına dair şikayətlərinin verilməsi qaydası, bunun üçün şikayətin hara və necə verilməsi, şikayət forması və məzmununa dair tələblər, seçki hüquqlarının pozulmasına dair şikayətlərinin verilməsi

QANLI YANVAR - 30 il

Milli qürur mənbəyinə çevrilən qəhrəmanlıq salnaməsi

Əvvəli 1-ci səh.

Ölkəmiz müstəqillik qazandıqdan sonra da 1993-cü ilə qədər içtidarda olanların heç biri faciə ilə bağlı əsl həqiqəti aşkar etməyə özündə cəsarət tapmadı. Nə Ayaz Mütəllibov İqtidarına, nə AXC-Müsavat qaragüruhu 20 Yanvar hadisələrinə siyasi - hüquqi qiymət verilməsi ilə bağlı kifayət qədər vaxtları və imkanları olsa da, heç biri bunu etmədi. Baxmayaraq ki, hadisəyə siyasi-hüquqi qiymət verilməsi istiqamətində çox iş görmək olardı. Əksinə, müxtəlif səthi qərarlar qəbul edənədə və ya etdirilərdi hər birinin xalqımıza unudulmuşuza çalışdılar. O illərdə hakimiyyətdə olanların cəsarətsizliyi və xəyanətinin nəticəsi kimi az qala bu faciə də unudulurdu, onu törədən cinayətkarlar da.

Xalqın taleyi üçün məsuliyyət daşımaları olan kəslərin bu cür biganəliyinə xeyanətdən başqa bir ad vermək olmaz. Azadlıq və mübarizə yolu Yanvar hadisələrindən keçmiş xalqımızın bu faciəsinə ilk üç il müddətində siyasi-hüquqi qiymət verilməməsi əslində Azərbaycanın o dövrdə hakimiyyətdə olmuş iqtidarlının öz xalqına xəyanət kimi qəbul edilir.

Yalnız Azərbaycan xalqının Ümmümilli Lideri Heydər Əliyev ölkə rəhbərliyinə qayıdırdan sonra, 1994-cü ilin 20 Yanvar hadisələrini hüquqi müstəviyə əsl mahiyyəti məhz Ulu Öndərin təşəbbüsü və bilavasitə iştirakı ilə açıqlandı. 1994-cü il yanvarın 12-də keçirdiyi müşavirədə Heydər Əliyev bu barədə deyirdi: "...Xalqa təcvüz olunmuş, günahkarlar isə hələ müəyyənlaşdırilməmişdir. Görünür ki, ötən yaxın illərdəki Sovetlər Birliyi, respublika rəhbərliyi, məsul şəxslər öz mənafelərini naminə bu böyük faciənin əsl mahiyyətini xalqa bəyan etməmişlər".

Ulu Öndərin 20 Yanvar faciəsinin 4-cü ildönümünün keçirilməsi ilə bağlı 1994-cü il yanvarın 5-də imzaladığı fərmanda həm də Milli Məclisə hədiyyə təqdim etməsi hüquqi qiymət verməsi tövsiyə olunurdu. Prezident İlham Əliyev "20 Yanvar faciəsinin otuzuncu ildönümü haqqında" sərəncamında bu barədə deyirdi: "Azərbaycanda vaxtında dərinləndirilməyən və adekvat qiyməti alınmayan faciəyə yalnız bir neçə il sonra Ümmümilli Lider Heydər Əliyev təşəbbüsü ilə dövlət səviyyəsində si-

yasi-hüquqi qiymət verildi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "20 Yanvar faciəsinin 4-cü ildönümünün keçirilməsi haqqında" 1994-cü il 5 yanvar tarixli Fərmanında Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə Qanlı Yanvar hadisələri ilə bağlı xüsusi sessiyanın keçirilməsi məsələsinə baxmaq tövsiyə edildi. Milli Məclisin 1994-cü il martın 29-da qəbul etdiyi Qərarda 20 Yanvar faciəsinin günahkarları konkret qeyd olundu və bu qanlı aksiya Azərbaycan milli azadlıq hərəkatını böyümək, xalqın inamını, iradəsini qırmaq üçün totalitar kommunizm rejimi tərəfindən törədilmiş hərbi təcavüz və cinayət kimi qiymətləndirildi".

Heydər Əliyev 20 Yanvar hadisələrinin xatirəsinin əbədiləşdirilməsinə, onların ailələrinə dövlət qayğısının gücləndirilməsinə hər zaman böyük diqqətə yanaşırdı. Ulu Öndər hər il yanvarın 20-də Şəhidlər Xiyabanına gələrək ziyarət edir, şəhid ailələri ilə görüşür, onların qayğıları ilə maraqlanırdı. Bu gün Şəhidlər Xiyabanında ucalan "Əbədi məşəl" abidə kompleksi də məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə şəhidlərin xatirəsinə ehtiram əlaməti olaraq inşa edilmişdir. Heydər Əliyevin 1998-ci ildə imzaladığı fərmanla isə "20 Yanvar Şəhidi" fəxri adı təsis edildi.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin yolunu, uğurları davam etdirən Prezident İlham Əliyev şəhidlərin xatirəsinə uca tutulmasına, şəhid ailələrinin sosial məsələlərinin yoluna qoyulmasına xüsusi diqqət göstərirdi, hər il yanvarın 20-də Şəhidlər Xiyabanını ziyarət edərkən "Əbədi məşəl" abidə kompleksinin önünə əkil qoyur. Dövlət başçısı faciənin 30-cu ildönümünün keçirilməsi ilə bağlı sərəncamında bildirir ki, Azərbaycan övladları 1990-cı il yanvarın 20-də xalqımızın qəhrəmanlıq salnaməsinə parlaq səhifə yazdılar: "1990-cı ilin 20 yanvarında Azərbaycan xalqı öz azadlığı və müstəqilliyi uğrunda çox sayda şəhid verdi. Lakin onun iradəsi sınımdı və milli ruhu sarılamadı. Həmin qırğın zamanı ümmümilli mənafelərinin müdafiəsi naminə canlarından keçmiş və şəhidlik zirvəsinə ucalmış Vətən övladları misilsiz fədakarlıqları ilə xalqımızın qəhrəmanlıq salnaməsinə yeni parlaq səhifə yazdılar. Azərbaycanın mübariz oğul və qızlarının şücaətini daim yüksək qiymətləndirir, onların ru-

huna ehtiram göstərir, xatirəsinə hər zaman uca tutur".

Prezident İlham Əliyev 1990-cı ilin yanvarında şəhid olmuş oğul və qızlarımızın xatirəsinin əbədiləşdirilməsi, onların ailələrinin, övladlarının sosial məsələlərinin gücləndirilməsi üçün mühüm qərarlar vermişdir. Dövlətimizin başçısının 19 yanvar 2006-cı il tarixli "20 Yanvar şəhidinin ailəsi üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdünün təsis edilməsi haqqında" fərmanı ilə şəhid ailələrinə dövlət qayğısını artırmaq məqsədilə təqaüd verilir.

Bu gün Bakının ən yüksək nöqtələrindən birində hər bir azərbaycanlı üçün müqəddəs and yerinə çevrilmiş bir ünvan var. Bu, 20 Yanvar faciəsi qurbanlarının və Ermənistanın hərbi təcavüzünə qarşı döyüşlərdə həlak olanların dəfn edildiyi Şəhidlər Xiyabanıdır. Məhz Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə Şəhidlər Xiyabanında əsaslı təmir və yenidənqurma işləri aparılıb.

Sovet qoşunlarının Azərbaycanda törətdiyi qanlı qırğından 30 il keçməsinə baxmayaraq, xalqımız o müdhiş gecəni daim xatırlayır, həmin faciənin ağrısı ilə yaşayır, bu vəhşiliyi törədənə, xəyanət və fəlakətin səbəbkarlarına öz dərin nifrətini bildirir. Azərbaycan xalqı öz qəhrəman övladlarının fədakarlığını yüksək qiymətləndirərək, hər il 20 yanvarda onların xatirəsinin əbədiləşdirilməsinə çalışır. Hər il dövlət səviyyəsində geniş tədbirlər planı hazırlanaraq həyata keçirilir, qanlı qırğının ildönümü respublikanın bütün şəhər və rayonlarında qeyd olunur.

20 Yanvar hadisələri Azərbaycanın azadlığı və ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizədə qəhrəmanlıq rəmzi kimi böyük əhəmiyyəti var. Həmin gün öz ölkəmizin, xalqımızın azadlığını, şərəf və ləyaqətini hər şeydən uca tutan vətən övladları canlarından keçərək şəhidlik zirvəsinə ucaldılar. Vətənin azadlığı, suverenliyi uğrunda özlərini qurban verən şəhidlərin xatirəsi həmişə qəlbimizdə yaşayacaq.

Rəşad CƏFƏRLİ, "Azərbaycan"

Əvvəli 1-ci səh.

- Moskvadan SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi sədrinin birinci müavini Bobkov mənə xəbər verdi ki, "Bakıya polkovnik Lebed (sonralar general oldu - müəllif) qoşulma gəlir. Nasoslu aerodromunda onu qarşıla, axmaq adamdır, çalış onunla dil tap, qırğın olmasın". Mən ona sual verdim ki, bəs siz bu işdə niyə öz səlahiyyətlərinizdən istifadə etməirsiniz? O, cavab verdi ki, "mən artıq heç nə edə bilmərəm. Bu, Kremlin göstərişidir". Nasosluda Lebedi qarşıladım. Hərbiç kimi çox kobud, yaramaz, qanının birini öndən xahiş etdim ki, Bakıya qoşun verilməsin, o isə mənə cavabında dedi ki, "get işlə məşğul ol, mən adamları güllələməyə lisenziya almışam". Bir neçə saatdan sonra Nasosluya çoxlu sayda "TIR" maşınları daxil oldu. Fikirləşdim, görsən bunlar nədir belə maşınların içində mülki formada müxtəlif yaşda adamlar düşdü. Bunlar Stavropoldan gətirilmiş erməni millətindən olan banditlər, narkomanlar, başkəmənlər idi. Onlara narkotik preparatlar və spirtli içkilər verildi. Sonra silahları paylandı və Lebed göstəriş verdi ki, qarşınıza çıxanı atəşə tutun. Nəticəsi isə artıq sizə məlumdur. Bakıda çoxlu adam qırıldı. Ölənlərin siyahısını əldə etdik. Onların cəsədlərində olan güllələri çıxarıb ekspertizaya vermək istəyirdik.

- Buna nə lüzum var idi? Ölənlər öldürüldü...
- Hər bir idarənin özünəməxsus iş xüsusiyyətləri var. Bundan ola bilsin sizin xəbəriniz yoxdur. Bunun hüquqi tərəfi var. Biz gülləni insan cəsədindən çıxardandan sonra biləcəkdik ki, bu güllə hansı silahdan açılıb. Bu, birinci, bu silah harada istehsal olunub. Üçüncüsü, bu silahı kimə verilib və kim bu silahdan atəş açıb. Həmin adamlar məlum olandan sonra onlar haqqında cinayət işi qaldırılmalı idi. Lakin qoymadılar. Bizi bu işdən kənarlaşdırdılar.

- Siz sahe müvəkkili deyildiniz axı, dövlətin içində dövlət olan "KQB"-nin əməkdaşı idiniz, sizi kim kənarlaşdıra bilərdi?
- Moskva, Kremldə əyləşənler.

20 Yanvar Bakı qırğının da Qorbaçov, Yakovlev, general Qraqovun xüsusi xidmətləri olub

- Lebedi bura kim göndərmişdi?
- Bilirsiniz, Bakıya qoşunun yeridilməsində Aleksandr Yakovlevin böyük rolu olub. O, general Qraqovun rəhbərliyi altında, o da dostu Lebedin namizədliyini irəli sürmüşdü. Bu yaramaz hərbiç öz işini "müvəffəqiyyət" yerinə yetirdi və general rütbəsinə almağa nail oldu. Bakıda vəziyyət gərginləşəndə general Roxlinin də namizədliyi vardı. O, çox obyektiv, insanpərvər adam idi. Adamlara güllə atmadı. Ona görə də onun namizədliyini rədd etdilər. Bakıda qırğın törətmək lazım idi, bunu da alcaqasına etdilər. Bir sözlə, Bakı qırğını da Qorbaçovun, Yakovlevin və Qraqovun böyük rolu olmuşdur.

HAŞIYƏ: "Exo Sumqaita" sənədi filminin çəkərkən SSRİ Müdafiə naziri, Mərkəzi Komitənin Siyasi Bürosunun üzvü D.Yazov 20 Yanvarla bağlı sualımızı belə cavablandırdı: "Yanvar ayı-

Gizli sirlər açılır

Qabaqcadan hazırlanan terror 20 yanvarda həyata keçirildi

nın 17-də səhər saat 11-də məni Qorbaçov yanına dəvət etdi. Yanında SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin sədri Krugkov və SSRİ Daxili İşlər naziri Bakatin var idi. Qorbaçov dedi ki, Primakov Bakıdan zəng vurmuşdu, vəziyyət olduqca mürəkkəbdir. Təcili Bakıya uçun, vəziyyət haqqında mənə məlumat verin. Biz təyyarəyə minib Nasoslu aerodromuna endik. Maşınlara əyləşib Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinə getdik. Mərkəzi Komitənin birinci katibi Vəzirov demək olar ki, canlı meyit idi. Respublikanı Primakov idarə edirdi. Məsləhətləşmə aparandan sonra o, Qorbaçov və zəng vurdu və qoşun yeridilməsi təklifini verdi. Sonra Qorbaçov mənimlə danışıq etdi və dedi ki, Primakovun dediyinə görə, vəziyyət olduqca ağırdır. Ona görə də qoşunun yeridilməsi məsləhətdir".

- Yuxarıda qeyd etdiniz ki, Lebed dedi ki, "mən adamları güllələməyə lisenziya almışam". Kimdən bu lisenziyanı almışdı? Əgər bu lisenziyanı Yazov veribsə, o, bunu təkbəşinə edə bilməzdi. Görünür, bu işdə bilavasitə Qorbaçovun rolu vardır, eləmi?
- Suala artıq özünüz cavab verirsiniz.
- Bakıya qoşun yeridilməsinin alternativ yox idimi?
- Var idi. Lakin onu həyata keçirməyə qoymadılar.
- Niyə?
- Azərbaycanın daxili qoşunları yox idi. Milis bununla bacarmazdı. Biz SSRİ Müdafiə Nazirliyi sisteminə də çalışın azərbaycanlılara maraqlandıq. Ölkənin ayrı-ayrı bölgələrində 6 min azərbaycanlı zabıt və general var idi. Biz belə təklif irəli sürdük ki, gəlin həmin adamlardan bir neçə ba-

lasyon yaradıb Bakıya göndərək. Bakının komendantı da azərbaycanlı olsun. Belə olan halda qırğın da olmaz. Qardaş qardaşa hər halda güllə atmadı. Lakin "KQB"-nin bu təklifi Mərkəzi Komitənin Siyasi Bürosu tərəfindən rədd edildi. Canfəsanlıq göstərən isə Aleksandr Yakovlev oldu.

- Qorbaçovu bir şəxsiyyət kimi necə qiymətləndirirsiniz?
- Səriştəsiz, bacarıqsız və qorxaq bir adam idi. Rüşvətخورun böyüyü, avantürist idi. Stavropol vilayətində işləyəndə ləqəb almışdı. "Mişka pile-sos", "Mişka çərvonets", "Mişka v konverte". Onun dövründə emənilər Stavropolda öndə idilər. Bütün "kölgə" sexlərinə ermənilər rəhbərlik etdirlər. Ticarət, işə və məişət xidməti onların əlinə idi. İki milis raisi, bir dövlət təhlükəsizlik komitəsinin yerli sədri erməni millətindən idi. İcraiyyə komitəsinin sədrini birinci müavini, bir neçə zavod və fabriklərdə də er-

mənilər əyləşmişdilər və onlar özlərini Stavropolun sahibi hesab edirdilər. Qorbaçov Moskvaya Mərkəzi Komitənin sırası katibi seçildəndən sonra, yuxarıda qeyd etdiyim kimi, xaricdə yaşayan erməni oliqarxları fəallaşmağa başladılar. Dağıq Qarabağ məsələsinə qabartmaqla Ermənistan rəhbərliyinə, daşnaklara, millətçi qüvvələrə külli miqdarda vəsait ayırdılar.

- Əslində bizim başımızın üstündən...
- Sizinlə razıyam. Çünki azərbaycanlılar dosta sədaqətli, qonaqpərvər insanlardır. Mən orada işlədiyim müddətdə insanlardan bir pislik görmədim. Heyif 20 Yanvar qırğınının qarşısını almaq mümkün olmadı. Necə oğullar, uşaqlar qırıldı...

"Azərbaycan"

Qürur tariximiz

1990-cı ilin əvvəllərində ölkəmizdə ictimai-siyasi vəziyyət çox gərgin idi. Erməni separatçılarının Dağıq Qarabağda törətdikləri qanunsuz hərəkətlər, Moskvanın iktiduli siyasəti, ölkə rəhbərliyinin fərsizliyi xalqın sərbəst kasasını doldurmuşdu. Respublikanın hər yerində, xüsusən paytaxt Bakıda mitinqlər, dinc nümayişlər davam edirdi.

O vaxt respublikaya rəhbərlik edənlər xalqdan ayrı düşmüşdülər. Məhz belə bir şəraitdə qırmızı imperiyanın qoşunları xalqı xəbərdat etmədən yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə paytaxta yeridildi. Təpədən-dırnağa kimi silahlanmış hərbi birləşmələr qanlı cinayətlər törədirdi, dinc əhali, qadınları, uşaqları, yaralıları daşıyan tibb heyətlərini, yollarına çıxan hər kəsi qətlə yetirirdilər. Çox keçmədi ki, hadisələr ayırı-ayrı rayonlarda da davam etdi. Həmin rayonlardan biri Neftçala idi.

Bakı şəhidlərinə o cümlədən Neftçala rayonunda da yas mərasimi saxlanılırdı. Rayon fəalları vəziyyətə bağlı yaradığımız qərarəhda toplaşmışdı. Axsam idi. İndiki kimi yadımdadır. Saat 8-ə 20 dəqiqə qalmışdı. Küçədə sovet tankları görünürdü. Muzdlu canilər küçələrə, yollara avtomatlarla atəş açır, topaşağıdığımız otağı gülləbaran edirdilər. Sonra bizi sürükləyib hərbi maşınlarla doğru aparırdılar. Muzdlu qa-

tillər bizi əzişdirir, iyrenc söyüşlərlə süyürdülər. Bizi Bankə qəsəbəsinə də yerləşən köhnə əsgər hamamına gətirdilər. Orada da bizi tətbiqi, silahla döyür, işgəncələr verir, sorğu-suala tuturdular. Guya gizlədilmiş silahların yerini soruşurdular. Kimi qolundandı, kimi belindəndi, kimi qarın nahiyəsindən güllə yararı almışdı. Bankə qəsəbəsindən ələ keçirdikləri "şübhəli" şəxsin - Əbülfəz Böyükağa oğlunun bədənini güllələrdən deşik-deşik olmuşdu. Barmağıni kasib nişan üzünü götürmüşdü. O, son nəfəsində dedi: "Qardaşlar, xalqımız, Vətənimizin yolunda qurban gedirəm!" Əbülfəz şəhid oldu. Xatirindədir ki, ələ həmin gecə şəxsi maşını ilə yol gələn Nuraiddin Aslan oğlu Ağahüseynov da muzdlu canilər tərəfindən öldürüldü.

Bankə qəsəbəsindəki əsgər hamamında işgəncələr davam edirdi. Muzdlu canıqlar bir neçə nəfəri Xəzər sahiliyə gətirmişdilər, onların əllərini bağlayıb, avtomatın gündəgi ilə başlarına vurub əzab verirdilər. Bir müddət keçəndən sonra 2 vertolyot gəldi. Bizi döyə-döyə vertolyota mindirdilər. İşgəncələr burda da davam edirdi. Vertolyot uçarkən Xəzər dənizi üzərində havada saxlanıldı. Bizi güllələyib dənizə atmaq istəyirdilər. Vertolyot komandiri razılıq vermədi. Bir neçə dəfə cəhd etsələr də, istəkləri baş tutmadı. Mən bağı qollarımı açma bilmirdim. Düşündürdüm ki, bəlkə üzümə ehtiyac ola bilər. Aşağıda buruqların işıqları görünürdü. Binədə - təyyarə meydanında hərbi vertolyot dayandı. Bizi düş-

məyə qoymadılar. Vertolyotun qarşısından birbaşa asfaltın üstünə atdılar. Başından, sinəmdən qan axırdı. Bizi Şüvəlan həbsxanasına təhvil verdilər. Bəziləri yanvarın 27-də, mən isə 31-də Mərdəkəndəki xəstəxanaya müalicəyə göndərildim. Fevralın 5-də yenidən Malyan Rayon Xəstəxanasına gətirildim. Lakin fevralın 20-də yenidən Şüvəlan həbsxanasına aparıldım. 14 saylı Buzovna xəstəxanasında müalicə olundum...

Artıq o vaxtdan 30 il keçir. O zaman baş verən hadisələrə düzgün siyasi qiyməti ilk dəfə Ümmümilli Lider Heydər Əliyev verdi. Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa edərək böyük bir inkişaf yolu keçmişdir. Xalqımız XXI əsrin görkəmli siyasi xadimi - Prezident İlham Əliyevin daxili və xarici siyasətini dəstəkləyir. Qarabağ uğrunda, haqq işi uğrunda mübarizə daim onun diqqət mərkəzindədir. Prezidentin qətiyyəti mövqeyi xalqımızın ürəyindən xəbər verir. Mübarizə hələ də davam edir. Ali Baş Komandan nə vaxt əmr etsə, bu yaşmada belə Vətənin müdafiəsinə qalxmağa, silaha sarılmağa hazırəm.

İmamverdi ZEYNALOV, 20 Yanvar əli, AYB-nin üzvü, Prezident təqaüdüçüsü

Danışır o gecənin şahidləri: 20 Yanvar tarixə qanımızla yazıldı, azadlıq canımızla qazanıldı

Əvvəli 1-ci səh.

Xalqımız 20 Yanvar tarixli sabbahını neçə illərdi sakit, hüznü, üzgün açdı. Bu gün, 30 ildən sonra isə həm də bir meğrurluq, qalibiyyət və qürur duyulur simalardan. Əylən bel, sinan qəmət görməzsen. Qoxtuqağacına söykənb ziyarətə gələnlərdə də duyulur bu qürur! 20 yanvar günü hamı gedəcəyi ünvanı bilir - Şəhidlər Xiyabanı Burada hər qara daşdan bir işıq boyları ilə bel, amma ziyarətçilərin yol yoldaşı yənə də qar rəngli qranfillərdir - şəhid mezarları üstünə xalı kimi sərilen Abşeron gülləri...

Bakı şəhəri, onun sakinləri 20 Yanvarın növbəti ildönümünü qeyd etməyə yənə də hazırdı. Yənə də Şəhidlər Xiyabanına aparılan yol izdihama darlıq edəcək. İnsan axınının ardı-arası kəsilməyəcək. Yənə də qucağı körpəli gəlin, ağbırək şəhid anası, torpaq və yurd itkilil atalar, oğullar, nənələr və nəvələr müqəddəs ziyarətəgaha aparılan yolun yollarına çevriləcəklər. Aralarında ecnəbilər də az olmayacaq. Onlar yalnız respublikamızda fəaliyyət göstərən diplomatik korpusların nümayəndələri yox, həm də ölkəmizin füsunkar təbiətindən vurğunu olan turistlər, dini, dili, məsələki bir olan türkdilli

ki-Şamaxı magistralında, Güzdək qəsəbəsinə dönan yoldaki körpünün yanında da bizim zavodun işçilərinin atəşə tutulduğunu eşidib o ünvanlara yollandı. Yaralıları Müşfiqabad qəsəbəsinə apardı. Ayın 21-də saat 3-4 radələrində, 1-ci mikrorayonda ("Şamaxinka" deyilən ərazidə) yolumuz kəsildi. Böyük bacımğıl 6-cı mikrorayonda yaşayırdılar, onlara getmək istəyirdim. Axsama, yəni qaranlıq düşsə kimi bizi buraxmadılar. Yanvarın 22-də tezdən Azadlıq meydanına getdik. Şəhidlərimizi Dağıtma partiya dafn ünvanları üçün oradan yola salırdılar; mətəni mitinqi keçirilirdi. Mən də Əbülfəz - Kazımovun cənəzəsini Şəhidlər Xiyabanına aparandan bir idim. Qayıdanda yənə 1-ci mikrorayonda saqqalı, qəddar, zəhmli baxışları ilə sanki bizi güllələyəcək hərbiçilərin dayanacağıdakıları gülləbaran etdiklərini gördük. Birtərəf yaxınlıqdakı onaltı-nun 3 N-li sexinin reisi Müzəffər Əliyev belə dilə gətirib: "Yanvar ayının 13-dən 19-na kimi Resulzadə qəsəbəsində Bineqədiyə gedən yoldaki körpünün altında "barrikada" qurub zavodun işçiləri ilə oturmışduq. Növbə ilə eve - ailəyə baş çəkirdik. Yanvarın 19-u axşam evə getmək mənim növbəmə düşmüşdü. Getdim. Gecə o qanlı hadisələr baş verən kimi Ba-

Məhəmməd NƏRİMANOĞLU, "Azərbaycan"

QANLI YANVAR - 30 il

Dayan, Şəhidlər Xiyabanıdır,
Yas toya qarışmış, toy yasa burda.
Qızıl qumaşlarda qara xonçalar,
nişan gətiriblər bir qıza burda.
Nigaran gedənlər yatır xəbərsiz,
yatağı boş qalıb, atı yəhərsiz.
Ana var, oğulsuz, gəlin var ərsiz,
nəydi bu müsibət, bu cəfa burda?

Cisimlərini fəda edərkən
ruhları ilə azadlıq dastanı
yazanlara ithaf

Bakı yaman qüssəliydi, yaman qə-
hərli... Gözlerindən al qan damlayırdı...
Bu dəhşətli şənbə simsiyahı gəcənin
zülmatıyla pərdələnmək istənsə də, to-
pa-topa buludların arasından ay şahidlik
edirdi övladlarına tutulan divana... Yer-
dəki haqsızlığa, ədalətsizliyə... Bir də
zülma dirənc göstərən ərlərə, arənlərə...
Cisimlərini fəda edərkən ruhları ilə azad-
lıq dastanı yazanlara...

1990-cı il yanvarın 20-si idi...
Qara donu bürünmüşdü Bakı... Par-
çalanmış bağrımdan al-qırmızıya bükül-
müş şəhid tabutları süzülürdü... Bel-
sinmiş qəranfillər axan göz yaşları ilə
yollara qanlı çiçir salırdı. Bakının ən uca
zirvəsinə sarı...

Düz 72 il əvvəl, 1918-ci ildə eyni
xain aqibətlə üzleşən şəhidlərimizin
yerlə-yeksan edilən və ruhları didərgin
düşən məzarlığına tərəf...

Qan yaddaşımızın üstündən qara
xətt çəkilərək üzərinde istirahət parkı və
abidə ucaldılan qədim qəbiristanlığa
doğru...

Minlərin, milyonların and yerinə,
Azərbaycanın azadlıq, müstəqillik sim-
voluna çevriləcək Şəhidlər Xiyabanına...

Tarix heç nəyi unutmur

Deyərlər, tarix heç nəyi unutmur. Hə-
lə bir neçə gün öncəyə qədər park olan
bu məkan yenidən öz əvvəlki tələyinə
qovuşmuşdu. Axi, bura ələ əzəldən qə-
biristanlığı idi...

Bakıdakı Şəhidlər Xiyabanının yer-
ləşdiyi ərazi müxtəlif dövrlər ərzində
Çəmbəkənd qəbiristanlığı, Dağüstü
Park və Kirov Parkı adını daşıyıb. Sovet
hakimiyyəti illərinə qədər bura Çəmbə-
kənd qəbiristanlığı olub. Tarixi qay-
naqlarda bildirilir ki, ötən əsrin əvvəl-
lərində də bu yerlərdə erməni daşnakları-
nın və bolşeviklərinin güdüzünə getmiş
soydaşlarımız torpağa tapşırılıb. O cüm-
lədən, qəbiristanlıqda Azərbaycanın
görməli şəxslərindən Əlirza Rəsizadə,
Səməd bəy Mehmandarov, Cəlil Məmməd-
quluzadə, Məhəmməd Məmmədquluzadə,
Əbdürrəhman bəy Haqverdiyev, Həsən
bəy Zərədbi, Nəcəf bəy Vəzirov,
Hüseyn Ərəblinski, Ağa Musa Nağıyev,
Süleyman Sani Axundov, Cabbar Qar-
yağdıoğlu, Rüstəm Mustafayev və di-
gərləri dəfn edilmişdi. Cümhuriyyət dö-
vründə Bakının baş memarı vəzifəsində
çalışan Zivar bəy Əhmədov şəhərin
daşnaklar və eser-menşeviklərdən ibar-
ət Sentroskopi Diktaturasından azad
olunması zamanı şəhid olmuş azərbay-
canlı və türk əsgərlərinin xatirəsini əbə-

Çəmbəkənd qəbiristanlığı

Kirov adına dağüstü park

Şəhidlər xiyabanı

Didərgin ruhların əbədiyyət məskəni

Minillik məzarlığın 102 illik şəhadət tarixi

diləşdirmək üçün Çəmbəkənd qə-
biristanlığında ucaldılacaq abidə komp-
leksinin layihəsini hazırlamışdı. Altıbu-
caqlı türbə görünüşündə olan həmin lay-
ihədə orta əsr Azərbaycan memarlığı
incilərindən məhərətlə istifadə olun-
muşdu.

1934-cü ildə Sergey Kirov öldürül-
dükdən sonra onun xatirəsinə abidələş-
dirmək üçün qəbiristanlıq yerlə-yeksan
edilib və Çəmbəkənd qəbiristanlığının
yerində istirahət parkı salınaraq Kirovun
abidəsi ucaldılıb. İmkani olanlar öz
əzizlərinin qəbrini bu ərazidən başqa
yərə köçürə bilsələr, digər məzarlar isə
torpağa qarışaraq itib.

Məlumatlarda göstərilir ki, Kirov parkı
salınanda daş çatışmazlığı ilə üzleş-
diklərindən tikintidə baş daşlarından da
istifadə edilib...

Xalq öz tələyinə sahib çıxdı

1990-cı ilin 20 yanvarında gecə baş
verən sovet zülmünə qarşı "Bu qan yer-
də qalmaz" şüarları ilə qəzəbli insan
izdihamı "Azadlıq" meydanına axıdı.
Onlar azadlıq uğrunda şəhid olan vətən
övladlarının cənəzələrinin Bakının ən
hündür nöqtəsində torpağa tapşırılmasını
istəyirdilər...

Qanlı 20 Yanvar faciəsinin şəhidlə-
rinin dəfini təşkil edən ictimai komissiy-
anın sədri olan professor Qüdrət Əbdülsə-
limzadə sonradan müsahibə-
lərdə bildirdi ki, həmin mitinqdə öl-
kənin tanınmış ziyalıları, ictimai xadim-
ləri də iştirak edirdi. Bir nömrəli

müzakirə mövzusu şəhidlərin dəfini ilə
bağlı idi. Müzakirələrin gedişi zamanı
əvvəlcə 7, sonra isə işin həcmi, əhatə-
liliyi nəzərə alınaraq, 11 nəfərlik kom-
missiyanın yaradılması qərar alındı.
Bütün bu təşəbbüsləri, təklifləri də xalq
özünü verirdi. Bununla bağlı rəsmi
heç bir göstəriş olmamışdı: "Umumiyyə-
tlə, deyə bilərik ki, 20 Yanvar şə-
hidlərinin dəfn və ziyarətlərinin təşki-
latqısı, nəzarətçisi xalqın özü olmuş-
dur. Xalq, sözün əsl mənasında, həmin
günlərdə öz tələyinə sahib çıxdı".

Q.Əbdülsəlimzadə məlumat verir ki,
o zaman rəsmi hakimiyyət bu hadisələri
ört-basdır etməyə çalışırdı. Faciənin
miqyasını maksimum azaltmağa səy
göstərirdilər. İlk vaxtlarda onlar umumiyyə-
tlə, şəhidlərin bir yerdə basdırıl-
masına qarşı çıxırdılar. Hətta şayiələr
buraxırdılar ki, Şəhidlər Xiyabanı onsuz
da gec-tez dağıdılacaq, ona görə də
orada dəfn üçün razılaşmağa dəyməz:
"Respublika rəhbərliyi anlayırdı ki, şə-
hidlərin bir yerdə dəfn olunması artıq
xalqın nəzərində yeni və çox qüvvətli bir
simvolun, and yerinin yaradılması demək-
dir. Bu, eyni zamanda sovet rejiminin
xalqa qarşı vəhşiliyini sübut edən
əsası bir fakt - abidənin yaradılması idi".

Həmin vaxt məzarlıq üçün bir neçə
yer müzakirə olunurdu. Əsasən üç va-
riant üstündə düşünüldü. Birinci va-
riant indiki Sahil bağı (26-lar bağı), ikin-
ci variant Bakı mehmanxanasının qarşı-
sındakı İliç bağı idi. Ümumi rəy isə şə-
hidlərin şəhərin görkəmli yerində dəfn
olunmasını ilə bağlı idi. Buna görə də
üçüncü variant daha münasib sayıldı.

Qərar gəldi ki, Şəhidlər Xiyabanı ki-
mi 1918-ci il şəhidlərinin dəfn olunduğu
yer - Dağüstü Park seçilsin. Bu, həm də
tarixi yaddaşın təzələnməsi oldu.

Şəhidləri dağüstü parkda
dəfn etmək lazımdır...

Dəfn komissiyasının üzvü, BDU-nun
müəllimi Azər Nəbiyev o günlərdə şahid
olduğu hadisələrlə bağlı məlumat verir ki,
1990-cı il yanvarın 20-də, dan yeri sökü-
ləndə MK-nın qərarı ilə başlayan mə-
təm mitinqinə gəlir. "Adamlar şok vəziyyə-
tində idilər. Elə mən özüm də nə edə-
cəyimi kəsdirə bilmirdim. Hamı bir-biri-
nin üzünə baxır, bir-birlərinə sual verir-
di: "Niyə bele oldu? İndi nə edək, neylə-
yək, kimə müraciət edək?" MK-nın qarşı-
sına toplaşanların hamısı gəpəki müsib-
ətdən, şəhid olmuş adamlardan danışır-
dı. Bu zaman bir nəfər diləndi: şəhidləri
Dağüstü Parkda dəfn etmək lazımdır. "Bu
arxitektör Nəriman Əliyev idi".

Amma dəfn yeri üçün rəsmi orqan-
lardan icazə almaq lazımdı. Bu məsuliyyəti
iş A.Nəbiyevə həvalə olunur. O zaman
Dağüstü Park "26-lar" rayonunun (Səbail
rayonu nəzərdə tutulur) ərazisində
əsaslı bir fakt - abidənin yaradılması idi".
Həmin vaxt məzarlıq üçün bir neçə
yer müzakirə olunurdu. Əsasən üç va-
riant üstündə düşünüldü. Birinci va-
riant indiki Sahil bağı (26-lar bağı), ikin-
ci variant Bakı mehmanxanasının qarşı-
sındakı İliç bağı idi. Ümumi rəy isə şə-
hidlərin şəhərin görkəmli yerində dəfn
olunmasını ilə bağlı idi. Buna görə də
üçüncü variant daha münasib sayıldı.

danlı razılaşdırmadan o blanka həmin
ərazidə dəfnin təşkili üçün qərar yazıb
imza atır...

Beləliklə, qısa müddətdə aşağıdakı
heyətdən ibarət komissiya üzvləri təşkil
olunur: Qüdrət Əbdülsəlimzadə, Azər
Nəbiyev, Xəliyeddin Xəlilov, Bağır Bağı-
rov, Rəhim Qasımov, İbrahim Əliyev,
Nəriman Əliyev, İsmayıl İncəli, Malik
Mehdiyev, Xəlil Muxtarov. Sonradan
təklif olunur ki, Şeyxülislam Allahşükür
Paşazadə də komissiyaya daxil edilsin.

Yanvarın 22-si saat 12-00-da...

Komissiya sədri Q.Əbdülsəlimzadə
deyir ki, yanvarın 20-də saat 11-12
radələrində 120-130 nəfərlik dəstə Dağ-
üstü Parka gəlir: "Camaat küllümlə,
belle başladılar məzarları qazmağa.
Təxminən 100 nəfərin məzarını qazma-
ğı nəzərdə tuturdur. İşin gedişində təklif
olundu ki, texnika işə cəlb edilsin.
Mərasim iştirakçıları texnika ilə qəbri-
lən qazılmasına razı olmadılar. Köməyə
yeni insan axını gəldi. İnsanlar iş prosesi-
ndə bir-birlərinin əvəz etdilər. Yanvarın
20-də məzarları qazıb hazırlaya bil-
mədik. Axşam saat 18-də fəvqəladə və-
ziyyəti həyata keçirən hərbi qüvvələr
xiyabana gəldilər. Camaat gecə
işləmək istəyirdi. Hərbiçilər dedilər ki,
axşam saat 8.00-dan sonra burada heç
kəs qala bilməz. Başqa cür hərəkət edə
bilməzdik. Xiyabanı tərk etməli olduq.
Yanvarın 21-də yenidən xiyabanda mə-
zarların qazılmasını davam etdirdik. Hə-
min gün qaranlıq düşsə kimi işlədik.
120-dən artıq qəbir qazıb hazırladıq".

Elə həmin gün, yeni yanvarın 21-də
Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti-
nin gərgin iclası keçir. İclasda Dəfn Kom-
missiyasının üzvləri də çıxış edirlər.
Yanvarın 22-si səhər saat 6.00-a qədər
müzakirələr aparılır. Nəhayət, saat 12.00-
da şəhidlərin cənəzələri insanların çiyin-
lərində Azadlıq meydanından izdihamla
paytaxtın küçələrindən keçməklə indiki
Şəhidlər Xiyabanına gətirilir. Dəfn məra-
simi 5 saat çəkir. Yanvarın 22-də 51 nəfər
dəfn olunur. Bunların arasında 1918-
ci il mart qırğınları zamanı şəhid olan 3
nəfərin cəsədinin qalıqları da çıxarılarq
yenidən adət-ənənəyə uyğun dəfn edilir.
Dəfn komissiyası düz 42 gün - yan-
varın 20-dən martın 2-dək Şəhidlər Xi-
yabanında fəaliyyət göstərir. Bu müddət
ərzində bütün Azərbaycan xalqı axın-
axın şəhidləri ziyarət edir, onlara ehtira-
mını bildirir...

Əbədi məşəl

5 avqust 1998-ci ildə Ulu Öndər
Heydər Əliyev Şəhidlər Xiyabanında
"Əbədi məşəl" abidə kompleksinin uca-
ldılması haqqında sərəncam verir. Komp-
leksin tikilməsinə aid keçirilən müsabiqə-
də memar Elbay Qasımovun rəhbərlik etdiyi
layihələndirmə şirkətinin işləyib hazırladığı
layihə seçilir. 9 oktyabr 1998-ci ildə açılış
olan bu abidə 8 guşəli ulduz üzərində dayan-
an qızıl rəngdə şüşə günbəzdən tax qoyulmuş
sərdabədən (türbədən) ibarətdir. Sərdaba-
nın divarlarını zərif şəbəkə bəzəyir. Ge-
cə səmasında parlayan qızıl rəngli gün-
bəz Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda
canını fəda etmiş şəhidlərin ruhunu tə-
cəssüm etdirir.

2007-ci ildə Prezident İlham Əliyevin
sərəncamı ilə Şəhidlər Xiyabanı rekons-
truksiya olunarkən "Əbədi məşəl" abidə-
sinin sütunları hündürdüyüldürülüb, abidə-
dəki şəkkizguşəli ulduz, şəkkizguşəli
güzgünlük məsamələri qızılıla işlənilib.
Bura vətən fədailərinin əbədi uyu-
duğu məkandır... Bura Azərbaycanın
qürur, vətənə sədaqət simvoludur. Bura
milyonların ziyarətگاهی Şəhidlər
Xiyabanıdır...

Yasəmən MUSAJEVA,
"Azərbaycan"

Qanlı Yanvar faciəsi ilə bağlı rəsm sərgisi keçirilib

Sumqayıt şəhər Heydər
Əliyev Mərkəzində 20
Yanvar faciəsinin qur-
banlarına həsr edilən
rəsm sərgisi müsabiqəsi
və "dəyirmi masa" ke-
çirilib.

Əvvəlcə mərkəzin sərgi
salonunda Bakının küçələrində
azadlıq istəyən geniş xalq
kütlələrinə qarşı sovet ordunun
döyüş hissələrinin törətdiyi
müxtəlif miqyaslı faciənin əks etdirən rəsm sər-
gisinə baxış keçirilib və gənclərin
ifadəsində şəhər oxunub.

Sonra 20 Yanvar faciəsi
ilə əlaqədar hazırlanmış vi-
deoçar nümayiş olunub.

Mərkəzin konfrans zalında
davam edən tədbirdə Sumqayıt
şəhər Gənclər və İdman
Baş İdarəsinin rəisi Elgün
Hümbətov keçmiş sovet dövlətinin
hərbi maşınının 1990-cı il yanvarın
19-dan 20-nə ke-

çən gecə Azərbaycan xalqına
qarşı həyata keçirdiyi hərbi
təcavüzün insanlığa qarşı törə-
tilmiş ən ağır cinayət oldu-
ğunu qeyd edib. Mərasimdə
bildirilib ki, yalnız Ulu Öndər
Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyə-
tə yenidən qayıdışından sonra 1990-cı il
Yanvar faciəsinə siyasi-hüquqi qiymət
verilib və terror aktının beynəlxalq
ictimaiyyətə tanınması istiqamətində
mühüm işlər görülüb. Prezident İlham
Əliyevin tapşırığı ilə 2009-cu ildə
Bakıda "20 Yanvar" daşınan
məzarına abidə kompleksini inşa olunub.
Hər il xalqımız igid övladlarının fəda-
karlığını məhəbbətlə xatırlayıb,
xatirələrini böyük ehtiramla ya-
d edir.

"Şərəf" ordenli, Əməkdar
müəllim, Prezident təqaüdüçüsü
Ofeliya Babayeva, Vətənlər
Şurasının sədri Sovet
Şükürov, Əməkdar məşqçi
Mirağa Qiyasov, 31 sayılı tam

orta məktəbin tarix müəllimi
Rəqif Şirinov, İdman Könüllüləri
İctimai Birliyinin Regional bölməsinin
direktoru Aytac Əkbərova və digərləri bu
faciədən 30 il keçdiyini, həmin
günlərdə öz ölkəsinin, xalqının azadlığını,
sərf və əzəlini uca tutan, müstəqil
dövlət yaratmaq və öz suverenliyini
aldə etmək üçün ayaga qalxan mərd vətən
övladlarının canlarından keçərək
şəhidlik zirvəsinə yüksəldiklərini qeyd
etdilər. Azərbaycan xalqına qarşı törədi-
miş bu cinayətin başçılığına, humanizmə,
insanlığa qarşı həyata keçirilmiş dəhşətli
terror aktı olduğunu bildirilib.

Sonda iştirakçılara "20
Yanvar müstəqilliyə gedən
yolda şəraf və qəhrəmanlıq
salnaməsi" adlı məlumat
xarakterli bukletlər paylanılıb.

Akif ƏLİYEV,
"Azərbaycan"

Naxçıvanda "20 Yanvar faciəsindən 30 il ötür" adlı sərgi açılıb

Naxçıvan Muxtar Respublikası Rəssamlar Birliyinin Bəhrüz Kəngərli adına sərgi salonunda "20 Yanvar faciəsindən 30 il ötür" adlı rəsm sərgisi açılıb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, sərgidə Rəssamlar Birliyinin sədri, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar rəssamı Ülviyyə Həmzəyeva çıxış edərək faciənin başvermə səbəblərindən, hadisəyə siyasi-hüquqi qiymət verilməsi istiqamətində görülən işlərdən danışdı. Bildirib ki, muxtar respublikada fəaliyyət göstərən rəssamlar şəhidlərimizə ehtiram əlaməti olaraq bu mövzuya tez-tez müraciət edir, silsilə əsərlər yaradırlar. Faciənin 30 illiyi ilə bağlı təşkil olunan növbəti sərgidə 20 Yanvar hadisələri rənglərin dili ilə sənətsevərlərimizə təqdim edilir.

Tədbirdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əməkdar rəssamları Əli Səfərov, Həmzə Sadiqov, Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının üzvü Qəhrəman Tağıyev, Bəhrüz Kəngərli Muzeyinin direktoru Səbinə Əlincəli, dosent Ələkbər Qasımov çıxış ediblər.

Sonra sərgiyə baxış olub. "Ümummilli Lider Şəhidlər xiyabanında", "Şəhidlər xiyabanı", "Şəhid anası", "20 Yanvar şəhidləri", "20 Yanvar", "Silahdaşın yanında" və digər əsərlər iştirakçılar tərəfindən maraqla qarşılanıb.

Qeyd edək ki, bir həftə davam edəcək sərgidə muxtar respublikada fəaliyyət göstərən 20 rəssamın 30 əsəri nümayiş etdiriləcək.

Naxçıvan Qarnizonu qoşunlarında 20 Yanvar faciəsinə həsr olunmuş silsilə tədbirlər təşkil edilir

Naxçıvan Qarnizonu qoşunlarında 20 Yanvar faciəsinə həsr olunmuş silsilə tədbirlər keçirilib.

Əlahiddə Ümumqoşun Ordunun mətbuat xidmətindən bildirilib ki, ordunun Təlim-Tədris Mərkəzində keçirilən tədbirdə əvvəlcə şəhidlərin ruhu bir dəqiqəlik sükutla yad edildi. Çıxış edən 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə törədilən faciənin baş verməsinin səbəbləri barədə danışdı. Bildirilib ki, bu gün hər bir azərbaycanlı 20 Yanvar tarixini müstəqillik mübarizəsinin ən şərəfli günlərdən biri sayır, şəhidlərimizin əziz xatirəsini ehtiramla yad edir.

Qeyd edilib ki, 20 Yanvar faciəsinə ilk dəfə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin

sessiyasında siyasi qiymət verilib. Ali Məclisin "1990-cı il yanvar ayında Bakı hadisələrinə siyasi qiymət verilməsi haqqında" 1990-cı il 21 noyabr tarixi qərarında ilk dəfə 20 Yanvar gününün hər il Naxçıvan Muxtar Respublikasında "Milli Matəm Günü" kimi qeyd edilməsi qərarı qəbul olub. 1992-ci il yanvarın 13-də isə daha bir tarixi addım atılıb, "1990-cı il yanvar ayında Bakı faciəsi ilə əlaqədar Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Rəyasət Heyətinin bəyanatı" qəbul olunub. Ümummilli Lider Heydər Əliyev xalqın teklifi ilə ölkəmizdə yenidən siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra 20 Yanvar faciəsinə dövlət səviyyəsində tam siyasi-hüquqi qiymət verilib. 1994-cü ilin fevral ayında keçirilən Milli Məclisin xüsusi sessiyasında 1990-cı il yanvarın 20-də gü-

nahsız insanların qəddarcasına qətlə yetirilməsi hərbi təcavüz və cinayət kimi qiymətləndirilib. 20 Yanvar Ümumxalq Hüzün Günü elan edilib.

Çıxış edən Prezident İlham Əliyev 2019-cu il 13 dekabr tarixində "20 Yanvar faciəsinin otuzuncu ildönümü qeyd olunması əksini tapıb. 1992-ci il yanvarın 13-də isə daha bir tarixi addım atılıb, "1990-cı il yanvar ayında Bakı faciəsi ilə əlaqədar Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Rəyasət Heyətinin bəyanatı" qəbul olunub. Ümummilli Lider Heydər Əliyev xalqın teklifi ilə ölkəmizdə yenidən siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra 20 Yanvar faciəsinə dövlət səviyyəsində tam siyasi-hüquqi qiymət verilib. 1994-cü ilin fevral ayında keçirilən Milli Məclisin xüsusi sessiyasında 1990-cı il yanvarın 20-də gü-

nahsız insanların qəddarcasına qətlə yetirilməsi hərbi təcavüz və cinayət kimi qiymətləndirilib. 20 Yanvar Ümumxalq Hüzün Günü elan edilib.

Sonda hərbi-vətənpərvərlik mövzusunda videoçarx nümayiş olunub.

QANLI YANVAR - 30 il

Əvvəlki 1-ci səh.

5. Baş verəcək hadisələrə görə məsuliyyəti SSRİ Ali Sovetinin Rəyasət Heyətinin üzünə düşəcək.

Bu, 30 il bundan öncə qanlı şənbə gecəsi paytaxtda baş verən qətləmə etiraz olaraq Bakı buxtasını mühasirəyə alıb hərbi gəmilərin hərəkətinə imkan verməyən "Xəzərneftdonanma" idarəsinin dənizçiləri tərəfindən qəbul olunan, Sov. İKP MK-nın Baş katibi M.S.Qorbaçovun ünvanına göndərilən tələbnamə idi. Ölkədəki xaos, qarışıq vəziyyət yarandığı, insanların canları ilə sınağa çəkildiyi bir vaxtda bu cür kəskin tələbə çıxış etmək böyük cəsarət tələb edirdi. Amma hər şey birca bu tələbnamə ilə bitmədi. Məhz 120 dənizçinin cəsurluğu sayəsində dünya ölkələri sovet qoşunlarının Bakıya soxularaq əliyalın əhalini qanına qəltan etdiyini öyrəndi. Məhz onların gəmilərdən göndərdiyi "SOS"la dünya ictimaiyyəti bu qətləmədən xəbərdar oldu. Hələ də çoxları bilmir ki, o mətni dənizçilər yaymasaydı, Bakıda Qorbaçovun, Yazovun və daşnakların məkrli ssenarisi daha neçə gün davam edəcəkdi. Belə o günlər Xəzərdə, sözün əsl mənasında, savaş gedirdi. Gəmilərimiz müxtəlif növ silahlardan atəşə tutulur, həbslə, güllələnmə ilə təhdid edilirdi. Lakin ölümün gözüne dik baxan dənizçilərimiz heç nədən qorxmadan mübarizələrini davam etdirdilər. Sonu həbslə bitmədi...

Dənizdə beş gün davam edən, amma Azərbaycanın müstəqillik tarixinə əbədi həkk olunan o savaşın necə baş verdiyini Kərəm Məmmədov anbaan, günbəgün xatırlayaraq danışır. Kərəm Məmmədov o vaxt "ÜLKİGİ-nin 40 illiyi" gəminin kapitanı, Kapitanlar şurasının üzvü, hadisələrin mərkəzində olan fəal dənizçilərdən biri idi.

"Bütün danışıqlarımıza hərbiçilər qulaq asır, maqnitofona köçürürlər"

Yanvarın 19-da neft buruqlarında iş başındaydım. Gecə ratsiya vasitəsilə xəbər verdilər ki, sovet qoşunları tanklarla Bakıya soxulub, dinc əhalini qırıblar. Bunu eşidən kimi idarənin bütün gəmiləri rəhbərliyə xəbər vermədən işi dayandırılıb Bakı buxtasına üz tutdu. Hardasa səhər saat 8-də Bakıya çatdıq. Dispetçer bizə limana yan almağa icazə vermədi. Mən də dəniz vəzəlinin yanında keçib elə yerdə dayandım ki, indiki Prezident Administrasiyasının qarşısı görünürdü. Durub baxıb gördüm ki, Ali Sovetin qarşısında böyük izdiham var. Tanklar, ZTR-lər həmin insanları mühasirəyə alıblar. Qərara gəldik ki, bütün gəmilər Bakı buxtasına yığılsın. Beləcə, aramsız həyəcən siqnalı verə-verə Bakı buxtasında lövbər saldıq. Dispetçerlikdən şəhərdə qırğınların olduğunu və davam etdiyini bildirdilər. Bu dəhşətli xəbər bütün dənizçiləri sarıtdı. Onların hiddətini cilovlamaq olmurdu. Əliyalın dənizçilərimiz gəmiləri tərk edib, vəhşilərə əlbəyaxa vuruşmaq istəyirdilər. Saat 10.00-da gəmilər artıq özürinə daha yaxşı mövqə seçərək dəniz vəzəliyə ətrafına toplaşmağa başladılar. Buradan həm izdiham aydın görünür, həm də hərbi dənizçilərin qarşısını almaq üçün yaxşı mövqə idi.

Yanvarın 20-si saat 16.00 radələrində buxtada artıq 120-yə qədər iri və xirda gəmi vardı. O qədər gəmidən aramsız veriliş heyyəcin siqnalının əsisi bütün şəhərə yayılırdı... Danışıq ratsiya ilə aparılırdı, hərə bir söz deyirdi. Bayıldı yerləşən hərbi donanmanın rəhbərliyi etiraz etməyə başladı ki, niyə burada dayanmışsınız, niyə siqnal verirsiniz? Kapitanların da hamısı səbirlə, hövsələli deyildi. Hamı narahət idi - bilinmirdi kim sağdır, kim yox. Beziyələri əsəbiləşirdi, söydürdü, kobud cavab verirdi. Hərbiçilərlə münasibətlərimiz getdikcə pisləşirdi. Ultimatum verirdilər ki, sizi güllələyəcəyik, gəmiləri batıracağıq. Çıxıb gedin, niyə dayanmışsınız? Ağsaqal kapitanlar dənizçiləri təmkinli olmağa çağırırdı, məsləhətlər verirdilər. Gəmilərin düzgün mövqə tutulması ilə təcrübəli kapitanlardan bir neçəsi məşğul idi. Neft Daşlarındakı neftçilər sahile çıxmağa üçün dənizçilərdən gəmi tələb edirdilər. Neftçilər və dənizçilər artıq heç bir rəhbərliyə tabe olmurdu. Rəis və rəhbər işçilər yanvarın 20-də işə çıxmamışdılar deyə donanmanı bir neçə qabaqkı kapitan idarə edirdi. Qısa vaxtda birgə hərəkət etmək üçün qərarlaşdı. "Sabit Orucov" sənəşin gəmisini qərarlaşdırdı. Bu gəmi Bakı limanının səmşin vəzəlinə də dayanmışdı. Sahildəki bütün xəbər-

ləri dənizçilər oradan alırdılar. Gəmilər radiotelefonla idarə edilirdi. Bütün danışıqlarımız hərbiçilərə qulaq asıb, maqnitofona köçürülürdü. Hərbi dənizçilər arasında ruslarla yanaşı, yüksək vəzifəli ermənilər də vardı. Onlar hər dəqiqə bizə hərbi dənizçilərlə üzbəüz qoymağa çalışırdılar.

Şəhərdə tanklar və silahlı əsgərlərdən başqa heç kəs görünmürdü. Ara-sıra tanklardan atəş açılırdı. Sahildən "qırğınlar davam edir" xəbərini alırdıq. Cəsarətli kapitanlar əməli iş görmək üçün təkliflər irəli sürürdülər. Saat 20.00-da iclas keçirmək qərarına gəldik. "Sabit Orucov" sənəşin gəmisinin kapitanı Mövlud Əliyevlə əlaqəyə girdik. Dedik, kapitanlar bu gəmiyə gəlsinlər, iclas keçirək. 80 kapitan həmin gəminin səmşin salona yığıldı. Müzakirələrin nəticəsində, kapitanlar şurası yarandıq. Şuraya 7 kapitanı üzv seçdik - Ağalar İbrahimov, Müzəffər Əliyev, Mövlud Əliyev, Murad Əliyev, İbrahim Salayev, Kişi Mütəllibov və mən. Bu kapitanlar 120 gəminin hərəkətinə, dənizçilərin səhərlərinə nəzarətə dair öhdəçilik götürdülər. Qərara alındı ki, Bakıda olan hadisəni dünyaya çatdırmaq üçün bütün gəmilərə "SOS" ötürülsün, hökumət rəhbərlərinə tələbnamə göndərsin və həyəcan siqnalı gündüz yarım saatdan, gecə hər saatdan bir 5 dəqiqə verilsin. Siqnal yanvarın 24-nə qədər verilsin.

"Qəfilən "Çələkən-1" gəmisinə iriçaplı pulemyot və avtomatlardan atəş açıldı"

Yanvarın 20-si saat 22.00-da iclasın ikinci hissəsi başlandı. Bir neçə kapitanın hazırladığı "SOS" mətni oxundu. Dənizçilərin tələbləri radiotelefon vasitəsi ilə buxtadakı bütün gəmilərin heyətlərinə çatdırıldı. Dənizçilərimizin 5 məddədən ibarət tələbnaməsi Sov.İKP MK-nın Baş katibi M.S.Qorbaçovun, Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin sədri Elmira Qafarovanın və SSRİ Ali Sovetinin deputatı Qurban Abbasovun (Neftçi Qurban) ünvanına göndərildi. Hərbiçilərin rabitə kodundan istifadə edərək "Voxsod"la təcilə əlaqəyə girib dənizçilərin tələblərinin Bakının hərbi komendantı general V.S.Dubinyakaya verilməsini tələb etdik. "Voxsod" da hərbi qərargahla əlaqə yaradaraq tələbimizi lazımi ünvana çatdırdı. Qərargahdan bizə cavab verdilər ki, dənizçilər öz tələblərini komendant V.S.Dubinyakaya yox, admiral V.V.Sidorova verə bilərlər, özü də sabah. Sidorov SSRİ Müdafiə nazirinin hərbi donanma üzvü birinci müavini idi. Artıq bir neçə saat idi ki, biz xəbərdarlıq edirik, Bakı buxtasını təcilə tərk etməyimizi tələb edirdi. O, Xəzər dənizindəki qarşudurma mərkəzi gəmiləri ittiham edirdi və onları 20-ci əsrin dəniz quldurları adlandırdı, dənizçilərimiz separatçı damğası vururdu. Admirallar telefon əlaqəsinə girərək bizi gah dilə tutur, gah da hədə-qorxu gəlirdilər.

"SOS" mətni vermək məsələsində bir sıra çətinliklərə də rast gəldik. Çünki donanmanın bütün gəmi radistləri rus millətindən idilər. Onlar mətni oxuyun kimi verməkdən imtina edirdilər. Çox çətinliklə bir nəfər "SOS" mətnini ifadə etməyə razı oldu. "Vixr-12" gəminin radisti, milliyətçə rus olan, adının gizli saxlanılmasını istəyən bəzi gəmiçilərlə əlaqəyə girdik. "Sabit Orucov" gəmisinin kapitanı Mövlud Əliyev xəbər verdi ki, kanalı bağlamışıq, şəhidlərimizin meyitlərini heç yere apara bilməmişiniz. Bir saat keçəndən sonra cavab gəldi ki, guya azərbaycanlılar, erməni dənizçilərinin ailələrini qırırlar, imkan vermirlər yaşamağa, bu səbəbdən onların ailələrini Məhəqçalaya aparırlar. Biz yalnız yoxlamadan sonra həmin gəmilərin gəlməsinə razılıq verəcəyimizi bildirdik. Danışıq əsasən, bir gəminin həmin gəmiləri yoxlayıb onlarla birlikdə Bakı buxtasından çıxmalı idi. Bizim tələbimizdən bu işi "Babazadə" sənəşin gəminin 30 nəfərlik heyəti və kapitanı Müzəffər Əliyev öhdələrinə götürdülər. Müzəffər Əliyev ağsaqalımız, müəllimimiz hesab olunurdu. Dedi: "Uşaqlar, siz cavansız, bunlara etibar etmək olmaz. Mən ge-

girdi. İcazə istədilər ki, dənizdən gələn hərbi gəmini bazaya, yeni Bakı hərbi limanına buraxaq. Onun gövdə nömrəsi 469 idi. İcazə verdik. Yanvarın 21-i, gecə saat 2.00-da həmin gəmi gözlənilmədən bizim "Çələkən-1" gəmisinə iriçaplı pulemyot və avtomatlardan atəş açdı. Təsədüf nəticəsində yaralanan və ölen olmadı. Gəminin aşbaşı Nadejda Qonçarova efiərə çıxaraq rus ordusunun "faşist ordusu" adlandırdı. Onun səsinə bütün hərbiçilər çox aydın eşidirdilər. Bu hadisədən sonra hərbiçilərlə dənizçilərimiz arasında münaqişət daha da kəskinləşdi. Artıq qarğınlıq son həddə çatmışdı. Efiərə bir-birimizi qiyaibə tayanırdıq. Fəal kapitanların adlarını hərbiçilər öyrənə bilmişdilər. Odur ki, şərti adlar götürməyə məcbur olduq. Mənim şərti adım "Səfer bəy" idi.

"Silahlı hərbiçilər gəminizi mühasirəyə aldılar"

Yanvarın 21-i səhər saat 10-da dəniz qərargahından bizə Azərbaycan dilində xəbər verdilər ki, şəhərdən Bayıl dəniz körpüsünə çoxlu silahlı meyiti gətirib, dənizə tökmək üçün hərbi gəmilərə yükləyirlər. "Voxsod"la əlaqəyə girərək xəbərdarlıq etdik ki, əgər hərbiçilər bu işə əl atsalar, tarana gedəcəyik, hərbi gəmiləri öz gəmilərimizlə vurub Bakı buxtasından batıracağıq. Hərbiçilər bizi əmin etməyə çalışırdılar ki, heç bir hərbi gəmi nə limandan çıxacaq, nə də limana daxil olacaq. Ancaq bir neçə dəqiqədən sonra "Voxsod" yenidən bizimlə əlaqəyə girərək bildirdi ki, hərbi gəmilərin bir neçəsi buxtadan çıxmalıdır. Özü də bu gəmiçilər meyitlər yox, hərbiçilərin ailələridir. Onlar Məhəqçalaya şəhərinə gedirlər. Biz belə başa düşdük ki, hərbiçilər Bakıda yeni vəhşiliklər törətmək üçün öz ailələrini çıxarırlar. Düşündük ki, qırğın davam edəcək. Kapitanlarla qərara alındı ki, birca gəmi də dənizə buraxılmasın. Hərbi donanma indiki Bayraq meydanının ərazisində yerləşirdi. Ora dayazdı. Dənizə çıxmaq üçün kanal var, gəmilər o kanalla hərəkət edirdilər. İki gəmi ilə həmin kanalı bağladılar. "Sabit Orucov" gəmisinin kapitanı Mövlud Əliyev xəbər verdi ki, kanalı bağlamışıq, şəhidlərimizin meyitlərini heç yere apara bilməmişiniz.

Bir saat keçəndən sonra cavab gəldi ki, guya azərbaycanlılar, erməni dənizçilərinin ailələrini qırırlar, imkan vermirlər yaşamağa, bu səbəbdən onların ailələrini Məhəqçalaya aparırlar. Biz yalnız yoxlamadan sonra həmin gəmilərin gəlməsinə razılıq verəcəyimizi bildirdik. Danışıq əsasən, bir gəminin həmin gəmiləri yoxlayıb onlarla birlikdə Bakı buxtasından çıxmalı idi. Bizim tələbimizdən bu işi "Babazadə" sənəşin gəminin 30 nəfərlik heyəti və kapitanı Müzəffər Əliyev öhdələrinə götürdülər. Müzəffər Əliyev ağsaqalımız, müəllimimiz hesab olunurdu. Dedi: "Uşaqlar, siz cavansız, bunlara etibar etmək olmaz. Mən ge-

"Siz bura yatmağa gəlmisiniz?"

Bu dəfə admiral V.Sidorov taktikani dəyişərək dənizçilərimizlə görüş təyin etmək məcburiyyətində qaldı. Gəmi kapitanlarından Kişi Mütəllibov, İbrahim Salayev, Maarif Xəlilov, Mövlud Əliyev və Müzəffər Əliyevdən ibarət nümayəndə heyəti dənizçilərin tələbnamələrini Bakı komendantı general V.S.Dubinyakaya aparmalı oldu. Yenidən biz "Voxsod"la əlaqəyə girərək nümayəndə heyətinin təhlükəsizliyini tələb etdik. "Voxsod" da xüsusi nümayəndə heyətinin hərbi kateqoriya vəzəlinə yazılaraq Bakı limanına kimi aparılıb geri gətiril-

mazova da orada idilər. Elmira xanım mətin durduğumuz üçün bizə təşəkkür etdi. Dedi: "Ölkəyə nə girişimiz, nə də çıxışımız var. Hər yerlə əlaqəmiz kəsilib. Amma artıq mənə zənglər gəlir, Bakıda qırğınların olması ilə bağlı məlumatlar var. Çox sağ olun ki, siz bunu dünyaya xəbər verdiniz". Sonra əlavə etdi ki, "xahiş edirəm, bu tələbnamələrinizi saxlayın. Gəmiləri batırmaq, yandırmaq lazım deyil, gec-tez ruslar gedəcək, donanma isə bizimdir. Biz Ali Sovetin fəvqəladə sessiyasını keçirəcəyik. Sizin o tələbnaməmiz bizim işimizə mane ola bilər. Qoy biz iclas keçirək sonra hər şey məlum olacaq".

Bu vaxt telefon zəng çaldı. Arif Məlikov dəstəyi götürdü, dinlədi və rus dilində "Əgər sizin əsgəriniz bir ekstremisti tuta bilmirsiniz, onun bir köpük belə dəyəri yoxdur" deyərək dəstəyi yerinə qoydu. Sonra üzünü Elmira xanıma tutaraq dedi: "Yazovdur, deyir ki, Salyan kazarmasının qarşısında bir ekstremist var, bizim əsgərlərə güllə atır". Əlavə etdi ki, bütün bunlar təxribatdır, bizi buna çəkmək istəyirlər.

Elə orada məlum oldu ki, SSRİ müdafiə naziri D.Yazov və müavini Sidorov bizimlə görüşmək istəyirlər. Arif Məlikov, Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə, Tofiq İsmayılov, Ziya Bünyadov və "Babazadə" gəmisinin kapitanı Müzəffər Əliyev ilə oradanca general Yazovun qəbuluna getdik. Yazovun yanında daxili işlər naziri B.Bakatin, Xəzər Hərbi Dəniz Donanmasının admiralı V.Lyaşenko və bir neçə general oldu. Görüş zamanı Yazov əsəbi halda ağsaqal Müzəffər Əliyevə cıxırdı ki, "Hə, kapitan, qiyam qaldırırsınız? Müzəffər müəllim də deyib ki, əgər general, etirazımızı bildiririk". Sonra soruşub ki, "niyə ora yığılmısınız, siqnal verirsiniz, qoyununuz yatmağa?". O da çox cəsarətlə "Siz bura yatmağa gəlmisiniz?" deyərək əsgərlər avtomatlarını bunların üstünə tuşlayıblar. Müzəffər müəllim qorxmadan Azərbaycan xalqının və dənizçilərin adından danışıraq deyib ki, "siz buradan çıxın gedin. Biz öz işimizi özümüz həll edəcəyik".

"Vodoley-4" gəmisinə 3600 güllə daymışdı

6 kapitanla birlikdə axşam 18.30-da yenidən Sidorova görüş gətdik. Enlikürək, iki metrə qədər boyu olan bu admiral bizi başdan-ayağa süzərək, ilk dəqiqədən hədə-qorxu ilə sözbə başladı. Söhbət əsasında hiss etdik ki, ölümle üzbəüz dayanmışıq. Hərbiçilərin hansısa gizli planlarına mane olmuşuq. Hərəkətlərimizi cinayət adlandırdı, bizi 9 ildən 15 ilə qədər həbsə atacaqlarını bildirdi. Mənə işlər etdik ki, sən danışıqda, ratsiyadan səsinə itənir. Daha sonra qeyd etdi ki, guya gəmilərin birində 2 çələkə yanacaq olub, məqsədimiz o çələkləri yandırmaq gəmini yana-yana hərbi bazaya sürüb, bütün hərbi gəmiləri partlatmaq olub. Guya indi həmin çələklər olan gəmini gəzləmişik. Guya "Aleksy Kortunov", ya da "Sabit Orucov" sənəşin gəminin göyərtilərində ali avtomatlı "boycik"lər olub, hərbiçilərin onların şəkillərini çəkiblər. Qəti etiraz etdik ki, bu, bizə qarşı fitnəkarlıqdır, sübutunuz varsa göstərin. O isə "lazım gəlsə, hər şeyi sübut edərik" - deyərək "Sabit Orucov" gəmisinin kapitanına 15 il, "ÜLKİGİ-nin 40 illiyi" gəmisinin kapitanına, yəni mənə güllələnmə kəsdircəyinə söz verdi. Daha sonra "Bakı buxtasında yanvarın 23-ü saat 24.00-da fəvqəladə vəziyyət elan edirik. Gəmilərinizi batıracağıq" deyərək dişlərini qıcağı. Həmin gecə dənizdə güclü külək esirdi. Həm də bizə əlavə vaxt lazım idi ki, vəziyyəti bütün dənizçilərə izah edək, gəmiləri başqa dayanacaqqlara aparaq və tətiləri davam etdirək. Ona görə bildirdik ki, heç olmasa fəvqəladə vəziyyəti yanvarın 24-ü saat 16.00-da elan edilsin. Razılaşdı. Məqsədimiz vaxt əldə edib kapitanların üçüncü iclasını çağırmaq və birgə qərara gəlmək idi.

Saat 23.00-da hərbi qərargahdan çıxdıq. Elan etdik ki, yanvarın 24-ü saat 10.00-da kapitanların ic-

lası olacaq. Həmin saatda "Sabit Orucov" gəminin səmşin salonunda 400-ə qədər adam toplaşdı. Biz dünənki görüşlər və bir neçə saat sonra elan olunacaq fəvqəladə vəziyyət barədə məlumat verdik. Bütün gəmilərə müraciət etdim ki, "kimin xəstəsi varsa, özü xəstədirsə, indi gədə bilər. Saat 4-də bizi gülləbaran edəcəklər". Hamısı əsəbiləşdi ki, "bu, mümkün deyil, sən özü gədə bilersən". Bir nəfər də gəmini tərk etmədi.

Verilən vaxt yaxınlaşırdı. Xəbər gəldi ki, sahilboyu tanklar, ZTR-lər özürinə mövqə seçirdilər. "Sabit Orucov" gəmini sahiləndən isə mühasirəyə alıblar.

Saat 16.00-da efiərə hərbiçilərin danışıqları eşidildi. "Neftqaz-64", "Neftqaz-18", "ÜLKİGİ-nin 40 illiyi" və "Vodoley-4" gəmilərinin yerlərində qalması, qalanlarının isə buxtanı tərk etməsi əmri verildi. Elə bu vaxt sahiləndə buxtadakı gəmilərə tanklardan, ZTR-lərdən iriçaplı pulemyot və avtomatlardan atəş açıldı. Sahildən atəş o qədər güclü idi ki, dənizçilər lövbəri qaldırmaq macal tapa bilmirdilər. İlk növbədə Murad Əliyev "Vodoley-4" gəmisini hədəf seçmişdi. Gəmi 8 yerdən mərmli zədəsi aldı və yanmağa başladı. Ona köməyə gələn "Vixr-12" yanğınsöndürən gəmisinə də atəş açıldı. Ümumilikdə iki gəmilimiz ələ keçirildi, 30-dan çox gəmiyə minlərlə güllə dəydi. Sonradan istintaq komissiyası saymışdı ki, "Vodoley 4" gəmisinə 3600 güllə dəydi. Təsəssüf ki, sonradan o gəmini iz itirmək üçün metalloma verdilər, yoxsa tarixi muzey yaratmaq olardı.

Saat 17.00-da Xəzər hərbi donanmasının gəmilərindən də güclü atəş açılmağa başlandı. Yeganə əlacımız gəmilərin batırılmasına imkan vermədən lövbəri qaldırmaq açıq dənizə üz tutmaq oldu...

Həbs, işgəncə, ölüm...

Amma sən demə, hələ üz tutduqları limanlarda da dənizçiləri ciddi cəza gözləyirmiş... Dəniz savaşının səhəri günü liman-bazalardakı gəmilər mühasirəyə alınıb. 100-dən çox dənizçi həbs olunur, döyülür, işgəncələr verilir. "Aktau" gəmisinin kapitanı V.P.Semidekko dənizçilərin gözü qarşısında o qədər vəhşicəsənə döyülür ki, bir neçə aydan sonra vəfat edir. 44 dənizçi isə "ekstremist" damğası vurularaq 30 günlüyə Orenburq və Ulyanovskaya həbsxanaya göndərilir. Sidorovun "güllələyəcəyəm" deyə təhdid etdiyi kapitan Kərəm Məmmədov və daha bir neçə fəal kapitanı yük maşınında bazadan gizli çıxarmağa müvəffəq olurlar. Onlar da 1 ay müxtəlif zircəmələrdə "həbsxana həyatı" yaşamaq məcburiyyətində qalırlar. Şəhidlərimizin qırığında isə bu casur, mərd, heç bir işgəncədən sınımayan məğrur dənizçilərimiz yenidən bir araya gəlirlər...

Bu, dünya dənizçilərinin tarixdə görünməmiş həmrəyliyi idi. Bu, cəsarətli dənizçilərimizin seçdiyi mübarizə yolu, haqq uğrunda savaşları idi. Onlar təpədən-dimağa qədər silahlanmış imperiya ordusuna qarşı əli silahsız, ürəklərində vətən eşqi ilə dayanırdılar. İnformasiya blokadasını yarıaraq, Azərbaycan xalqını qanına qəltan edən sovet ordusunun əməllərini bütün dünyaya xəbər verdilər. Şəhidlərimizin meyitlərini dənizə tökülrək qanlı cinayətin ört-basdır edilməsinə mane oldular...

O cəsur kapitanların çoxu bu gün həyatda yoxdur. Kapitanlar şurasının 7 üzvündən 4-ü haqq dünyasına qovuşub. Qalan kapitanların isə birca etisəyi var - o beş günlük dəniz savaşında dənizçilərimizin ölümünə gözüne dik baxaraq göstərdiyi rəşadət, mərdlik yaddaşlardan silinməsin!

Haqq savaşının getdiyi məkanda - bulvarda üzərində o hadisələrə bağlı qısa məlumatın yazıldığı xatirə lövhəsi qoyulsun. Dənizçilərimizin qəhrəmanlıq tarixinin gələcək nəsillərə ötürülməsi, unudulmaması naminə...

Xəyalə MURADLI, "Azərbaycan"

QANLI YANVAR - 30 İL

19 yanvar 1990-cı il

Möhtac deyildim yada, Ölimdən tutan vardı. Bu qocaman dünyada, bir cavan atam vardı. Bir canda üç can idik, Bir idik, atamla biz, Üç bacı, üç şam idik, O idi pörvanəmiz. Elə ki, işdən döndü, evdə bayram olardı. Cırağı qəfil söndü, bir cavan atam vardı...

Qüssə qarışıq ümid...

Üç körpə qızıqız baş-baş verib həyat qapısından yola tərəf boylanırdı, balaca əlləri qoyunlarında dolayı düşmüşdü... Soyuz illiklərinə işləsə də, şaxta barmaqlarını sızsatsa da, sazaq ayaqlarını kassa da hiss etmirdilər. Bir zülmət gecədə son dəfə yola saldıqları atalarını, işıqlı bir səhərin gəri gətirəcəyini məlul-məhzun, qüssə qarışıq ümidlə gözləyirdilər...

Amma əfsus... Elə həmin an, həmin dəqiqədə isə başqa bir məkanda üç körpə qızın surəti gözleri önündən çəkilməyən gənc bir ata ölümlə çarpışdı...

Çox nigaran idi balalarından, onları tek qoyub getmək, ömür yollarına qara pərdə çəkmək istəmirdi... İsteyirdi qızlarını böyütsün, boya-baş çatdırsın, uğurlarına şahidlik etsin, sevinclərini bölüşsün, ata xeyir-duası ilə gəlin köçürsün...

Amma heyhat... Halbuki son günlərə qədər hər şey tamam başqa idi, xoşbəxt, sevinci idilər...

Haradansa qulağına şən, hayküyü uşaq sədaları, yenə haradansa həyat yoldaşının, özünün səsi gəlirdi... Budur, evliliklərinin ildönümünü qeyd edirdilər... Həyat yoldaşına yaxınlaşaraq, "bu gün bizim ailə həyatı qurmağımızın 16 ili tamam olur, amma elə bil dünən idi..." deyir...

Yenə də qarışıq səslər gəlir və həyatının son günü gözleri önündən dəhşətli film kadrları kimi sürətlə ötməyə başlayır...

Yanvarın 19-dur, işdən çıxıb birbaşa Naxçıvan mehmanxanasına tərəf yollanırdı. Bura insanların daha çox yığılmasından narahatlıq hissi keçirir və zaman irəlilədikcə hadisələrin gedişatından heç də xeyir vəd etmədiyini anlıyır.

Eve qayıdanda heyecanla söyləyir ki, bu gün nəşə baş verəcək. Artıq qadınlar da körpə uşaqları ilə küçələrə çıxıblar ki, tanklar, silahlar gələcək, onların qarşısını kəssinlər...

Birdən haradansa partlayış səsi gəlir və elə bu səslə də özünü küçəyə atır...

Ses-küydən qulaq tutulur, tanklar insanların üzünə yerliyerli, ölüm saçan silahlar körpələrə, uşaqlara, qocalara, qadınlara tuşlanırdı. Bu dəhşətli mənzərəni görəndə bir an belə tərəddüd etmədən digər gənclərlə bərabər qadınların, uşaqların qarşısına keçərək canı ilə onlara siper çəkirdi...

Və sonra... 20 Yanvar şəhidi Aslan Ağaverdiyev zalım imperiyanın qanlı atasının ilk qurbanlarından birinə çevrilir...

Son gediş və

30 illik hədsiz...

Həyat yoldaşı Zərifə Ağaverdiyeva: - Yanvarın 19-da Aslan evə gələndə çox yorğun idi, ye-

Qanlı şən bənin Aslanı

məyini yedi, televizoru yandırdı. Elə həmin vaxt televizor birdən-birə söndü. Ayağa qalxıb qayıtdı ki, nəse olub, mən gedirəm. Nə qədər etiraz etsəm də, razılışmadı, dedi ki, çox nigaranam, gəlməliyem. Durub evdən çıxdı və bu, son gedişi oldu...

Qızı Məsmə Aslanqızı: - Ümumiyyətlə, 1988-ci il hadisələrindən, ermənilərin İrəvan mahalından azərbaycanlıları çıxarmağa başladığı andan atam etirazını bildirir və mütemadi olaraq Azadlıq meydanında keçirilən nümayişlərdə iştirak edirdi. Hər dəfə atam evə gələndə nümayişlər zamanı qızınmaq üçün yandırlan ocaqdan paltosuna hopmuş hisin iyi burnundan gəlirdi...

Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı etdikləri haqsızlıqları atam heç cür qəbul edə bilmirdi. Ağlımıza gətirə bilməzdik ki, yaxşı münasibət qurduğumuz qonşularımız biza qarşı bu cür nərəmər addım atmış olar. 1990-cı il yanvarın 20-nə yaxın isə ara daha çox qızırsı, nümayişlər çoxalır, daha tez-tez keçirilirdi. Həmin gün də, yeni yanvarın 19-da da insanlar küçələrə tökülmüşdü. Evimizə yaxın keçmiş Naxçıvan mehmanxanasının qarşısına, oradakı körpünü üzünə, ətrafına xeyli adam yığılmışdı. Atam da tez-tez ora gedib qayıdırdı. Evə gələndə dedi ki, vəziyyət çox gərgindir... Bir az sonra televizor söndü və bununla da atam küçəyə atıldı

və həmin gedişdən sonra düz 30 ildir ki, biz atamızın üzünə, səsinə, həmrizlə həsrətlik...

Ölüm təbəssümü...

Aslan Ağaverdiyev o qanlı gecenin səhəri "Semaşko"da (Musa Nağıyev adına xəstəxana) gözlerini açanda şahid olduğu dəhşətli anları həyat yoldaşı Zərifə xanım belə anladır: "Bacardığımız qədr oraya yığılan qadınlarla uşaqların bir çoxunu evlərinə göndərdik. Göndərə bilmədiklərimizin qarşısında isə siper çəkib dayanırdı. Orada olan silahlılar ehtiyatda olan zabitlər idi. Tankın üstündə əyləşən zabitlərdən birinə rus dilində dedim ki, "ey, reb-yata ne stralyaytel". Bu zaman o, mənə baxıb güldü və silahını qaldırdı. Əvvəlcə heç nə hiss etmədim. Bir də gördüm qarım yanır. Sonra isə tanımadığım bir adam məni maşına qoyub harasa apardı..."

19-u gecə saat 12-ni keçəndə atası əmrilənəndən sonra Aslan Ağaverdiyev də ön cərgədə dayanırdı üçün açılan ilk atəşdən yaralanmışdı. Güllə qarın nahiyəsinə dəymiş, nazik və yoğun bəgirsəqlərini, mədəsini və böyrəyini zədələmişdi. Həkimlər məslumət verməmişdi ki, yaralı xəstəxanaya gətiriləndə qədr 3 litr qan itirib. İşıqlar kəsildiyindən xəstəxanada çox ağır şərətdə şam işığında əməliyyat olunmuşdu.

"Bir qadın qışqırırdı ki, qardaşımı öldürdülər..."

Zərifə Ağaverdiyeva: - Yanvarın 20-si evə zəng gəldi. Dedilər ki, Aslan ayağından yüngül yaralanıb, təcili "Semaşko" xəstəxanasına gətirilib. Tez-tələsik evdən çıxdım. Ora çatanda gördüm ki, hər kəs onun başına toplaşmış, huşu özündə idi...

Məsmə Aslanqızı: - Yanvarın 19-u gecəsi səhərə kimi həyat qapısının ağzında atamı gözləyirdik. Babam bir neçə dəfə küçəyə çıxıb gəldi. O, qanıqara idi, amma təskinlik vermək məqsədilə deyirdi ki, narahat olunacaq heç nə yoxdur. Sonradan bildik ki, meyitləri görürmüş. Bir qədər keçdi, qonşunun oğlu gəldi və dedi ki, mən yerə düşmüş insan gözü gördüm. Biz dəhşətə gəldik. Bir neçə müddətdən sonra isə gördük ki, bir qadın körpü tərəfə qaçaraq qışqırır ki, qardaşımı öldürdülər... Səhər saat 7 radələrində isə evimizə zəng gəldi... Anamın ağlaması indi-yə kimi gözələrim qarşısındadır. O, Allaha dua edirdi ki, kaş, atam əlil, şikəst olsun, amma nəfəsi üstündə, başımızın üzərində olsun...

Zərifə Ağaverdiyeva: - Xəstəxananın dəhlizində o qədər yarıldı, bir-birinin üstünə yığılımı meyitlər var idi ki... Birinin üzü təlimməz vəziyyətdəydi, digərinin bədəninin yarısı yox idi... Bizim təsəllimiz yalnız o idi ki, heç olmasa Aslanı tanıya bilməmişdik, o, tankın altında qalmamışdı...

Bütün qohum-əqrəbə hamısı xəstəxanaya Aslanı qan verməyə gəlmişdi. Amma ona vurulan qanlar bədənində dövrən etmədiyinə görə sağalması mümkün olmadı. Səhərə yaxın artıq o sayıqlayırdı, deyirdi ki, Zərifə, çıxın gedin, görün nə qədər esgər var, hamısı bura gəli...

Bir müddət sonra Aslanın xalası oğlu gəldi və mənə dedi ki, sən get evə. Onda başa düşdüm ki, artıq Aslan qəbul edib. Yalvardım ki, icazə verin, onunla son dəfə görüşüm, sonra gedim...

"Ulu Öndər asta-asta gözünün yaşını silirdi..."

Məsmə Aslanqızı: - Biz Yanvarın 21-i səhər-səhər yuxudan ana nəmənin ağı deməyənə ayıldım. Balaca bacımın bir-birimizə baxdıq, heç nə başa düşmədik, bilmədik ki, nə baş verib. Sonra ata nəməm içəri girdi. Onun ağlamasını, qışqırmağını görəndə anlamadım ki, atama nəse olub. Amma yenə də inanmırdım, ümidlə gözləyirdik ki, o, indi gələcək. Həyat qapısı açıldı, xəstəxanaya gedənlər qayıdırdı, amma atam aralardan yox idi. Hamı ağlayırdı. Anam yavaş-yavaş gəlib divanda əyləşdi. Rəngi sapsarı idi, balaca bacım məni qucağına alıb hıçqıraqa pıçıldadı ki, "daha bizim atamız yoxdur..."

Bacımın məni evimizdən uzaqlaşdırıb qonşuya apardırdı.

Sonra 40 gün gah o xalam, gah bu xalam gildə qalırdı. Yalnız yanvarın 23-ündə evimizdə olduq və hamımız dəfn mərasimində gətdik. İlk dəfə idi ki, o cür izdiham görürdüm. Elə bil bütün Azərbaycan bir amal uğrunda birləşib, tək bir ruha dönmüşdü. Artıq 20 yanvarda şəhid olanlar mənim atam, onun oğlu, qızı, qardaşı, əməsi, dayısı deyildi... Bütün Azərbaycanın övladları idi. Hər kəs onları son mənzilə, Şəhidlər Xiyabanına yola salmağı özünün müqəddəs vəzifəsi sayırdı. Elə insanlar vardı ki, qışın soyuğunda ayaqyalın irəliləyirdi və ayaqqabısını itirdiyinin fərqi bəzə deyildi. İzdihamın içərisində irəliləyə bilmirdik. Tanımadığımız insanları bizi qucaqlarında, başları üzərinə qaldirib aparırdılar, bilirdilər ki, şəhid övladlarıdır...

Şəhid qadınının qara örpəyi altından boylanın ağ birçəklər...

Zərifə xanım həyat yoldaşını itirəndə cəmi 36 yaşında, Tale siyahı pərdəsini ömrünün bahar

Cıxarış: Aslan Ağaverdiyev avqustun 24-ü 1952-ci ildə Bakıda anadan olub. Bakının Zevin küçəsində (Əziz Əliyev) anbardar işləyib. 19 yanvar 1990-cı ildə keçmiş Naxçıvan mehmanxanasının qarşısına gəlib, orada sovet əsgərləri ilə üz bəzə dayanan əli körpəli və uşaq arabalı qadınları qeri çəkmiş, onların qarşısında cavanlarla birlikdə sədd çəkib dayanıb. Saat 00:01 radələrində isə əmri verilərkən qadınların və uşaqların qarşısında sədd çəkmiş cavanları (Aslan Ağaverdiyev daxil olmaqla) gülləbaran ediblər. Aslan Ağaverdiyev bu hadisədə yaralanıb, güllə onun nazik və yoğun bağırsaqlarını, mədəsini və böyrəyini zədələyib. Xəstəxanaya gətirilib və ona vurulan qanlar bədənində dövrən etmədiyinə görə yanvarın 21-də əməliyyat zivəsinə ucalıb. Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilib, "20 Yanvar şəhidi" fəxri adına layiq görülüb.

Dövlət tərəfindən ailəsi ikiotaqlı mənzillə təmin edilib. Oxuduğu Bakı şəhəri Yasamal rayonunda yerləşən 31 saylı tam orta məktəb Aslan Ağaverdiyevin adını daşıyır. Üç qızını təkbaşına böyütdən həyat yoldaşı Zərifə Ağaverdiyeva da təhsil işçisidir. Övladlarından biri isə Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrının aktrisası, əməkdar artist, Prezident mükafatçısı Məsmə Aslanqızıdır...

Məsmə Aslanqızı: - İllər keçsə də atamın ağı-acısı ilk gündəki kimi ürəyimizi yandırır. Yeganə təsəllimiz şəhidlərimin unudulmaması, daim yad edilmələri, onlara qarşı hörmət və ehtiramdır. Hər zaman fərqi bəzə deyilirdi ki, şad və təvəzüləndən tutmuş, ali kürsüyə rəhbərlik edən Prezidentimizə qədər xalqımızın hər bir nümayəndəsi bizim dərdimizə şərikdir... Bir xatirə isə heç zaman yadımdan çıxırmı. 2000-ci ildə, 20 Yanvar şəhidlərinin 10 illiyinə həsr edilmiş möhtəşəm tədbirdə Ulu Öndər Heydər Əliyev də iştirak edirdi. Orada mən də şəhid övladı kimi çıxış etdim. Sonradan televizorda həmin kadrlara baxanda gördüm ki, çıxışım zamanı Ulu Öndər asta-asta gözünün ya-

şını silir. Tədbirdən sonra Heydər Əliyev gəlib hamı ilə bir-bir görüşdü. Mənə yaxınlaşanda isə dedi ki, "heç bir çıxış mənə bu qədər təsir etməmişdi..."

Şəhid övladı olmaq qürurlüdür, amma atamın böyümək çox çətindir. Hər kəs kimi biz də uğurlarımızı atamızla bölüşmək, onunla birgə sevinmək istəyirik... Amma qismətimizə atamızın məzarında onun ruhu ilə söhbət etmək düşüb. Düz 30 ildir ki, mən də atamla Şəhidlər Xiyabanında görüşür, danışırım. Hər dəfə isə ona bu sualı verirəm: "Ata, mənimlə təkxir edirsənmi? Ümid edirik fərqi bəzə deyilirdi ki, şad və təvəzüləndən tutmuş, ali kürsüyə rəhbərlik edən Prezidentimizə qədər xalqımızın hər bir nümayəndəsi bizim dərdimizə şərikdir... Bir xatirə isə heç zaman yadımdan çıxırmı. 2000-ci ildə, 20 Yanvar şəhidlərinin 10 illiyinə həsr edilmiş möhtəşəm tədbirdə Ulu Öndər Heydər Əliyev də iştirak edirdi. Orada mən də şəhid övladı kimi çıxış etdim. Sonradan televizorda həmin kadrlara baxanda gördüm ki, çıxışım zamanı Ulu Öndər asta-asta gözünün ya-

Son söz...

O, cəmi 38 il yaşamışdı. Amma bu qısa zamana, milyonların qürurlanacağı bir ömür sıxdırılmışdı. Vətən sevgili, vətən səvdalı olmuşdu. Torpağı, azadlığı, xalqı naminə, onun gələcəyi uğrunda haqq səsinə ucaltmaq bacarmışdı. Bilirdi ki, zülmün topu var, gülləsi var, qəlpəsi varsa, haqqın da bükülməz qolu, dönməz üzü vardır...

Sadəəcə, bu həyatda bir niğəranlıq, bir həsrət vardı... Arxasında üç göz yaşlı körpə qız qoyub gəldi...

Elə xəstəxana palatasında, bu həyatdakı axırını anında da canındakı son qüvvəsini toplayaraq - "Mənim üç qızım var, Afaq, Məsmə, Şəbnəm..." deyib, pıçıldayıp pıçıldaya gözlerini əbədi yummuşdu 20 Yanvar şəhidimiz Aslan Ağaverdiyev...

Yasəmə MUSAYEVA, Fərman BAĞIROV (foto), "Azərbaycan"

Otuz yaşlıların 30 illik dərdi: üç gündən sonra toyu olacaqdı...

Hələ də qayıdacağı gözlənilən şəhid Sadiqov Yusif Allahverdi oğlunun "sağ qolunun faciəsi", yaxud "qara nağılı"

Şəhidlərimizin 30 ildir ki, uyuduğu xiyabanda yan-yanaşı sıralanan məzarların üstünü ilboyu örtən qərənfillər də onlara ağı deyir sanki. Hələ onu demirik ki, bu məzarda dəfn edilən "sağ qolun sahibi"ni gəlib-gedənlərdən soraqıların qıpqırmızı göz-ləri 30 ildir dikilər ziyarətçilərin üzünə.

"Sağ qolun faciəsi"ni yazan qələmi necə tutum, bilmirəm. Bircə onu bilirəm ki, bu dərdi qələm yazsa bilməzdi! Bu faciəni ancaq ürəyini qanı, gözünü yaş ilə yazmaq mümkündür.

Atası Allahverdi 50 il müəllimlik edib. "SSRİ Xalq maarifi əlaçısı" olan atanın dilə gətirə bilmədiyi dəhşətlər yalnız oğlunun sağ qolunun faciəsi deyil. Həm də ermənilər bu ailəni 1988-ci ildə Göyçə mahalının Krasnoselo rayonunun Cül kəndindən didərgin salıb. Bakıya pənah gətirəndən fikir-xəyalı doğma həyat-bacada, ikimertəbəli daş evində, bağ-bağatında qalan atanın yatsa, fikrinə də gəlməzdi ki, unuda bilməyi yurd yerlərinin dər-dərsinin üstünə daha dəhşətli gələcək. Bunu da erməni şovinistləri onun başına açmışdı.

Taniyaq şəhidimizi, qəhrəmanımızı... Sadiqov Yusif Allahverdi oğlunun

dünyaya gəldiyi müəllim ailəsində dönd uşaq olub: üç oğlan, bir qız. Böyük qardaş Misirəddinin 30 il bundan öncə 35 yaş olub. ADU-nun (indiki BDU) fizika-riyaziyyat fakültəsini bitirib. Fizika-riyaziyyat elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, 30 il öncə iki uşaq atası olub. Qardaşı Xalıqverdi ondan üç yaş kiçikdir. O da BDU-nun məzunu olub, həm də eyni litaris üzrə. 30 il öncə evsizlik dərdindən ailə qura bilməyib.

Bacısı Sayalının isə o zaman 30 yaş olub. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunu fərqlənmə ilə bitirib və filologiya üzrə fəlsəfə doktoru olub.

Bu məlumatlar ailənin 30 il öncəki vəziyyətindən kiçik epizoddur. 30 il bundan əvvəl Yusif bu evdən birdəfəlik gədənən sonra ailənin pərgarı pozulub. Çünki evin işığını, od-ocağını da özü ilə aparıb bu "insafsız" bala. Dərd-belasını qoyub gedib, bir də sağ qolunun faciəsi...

...Atası Allahverdi Sadiqov dərdini dilə gətirəndə yüz dəfə ölüb-dirilib. 1964-cü ildə anadan olan Yusif Sadiqov orta məktəbi "Qızıl medal"la bitirib. 1981-ci ildə ADU-nun (indiki BDU) fizika-riyaziyyat fakültəsinə qəbul olub. Universiteti 1986-cı ildə fərqlənmə diplomu ilə başa vurub. Bir il İsmayilli rayonunda müəllim işləyib. 1988-ci ildə aspiranturaya daxil olub, iki il də burada əla oxuyub, namizədlik dissertasiyası

yazıb, müdafiə etmək məqamında sağ qolunu bədənindən ayırıblar! Buna atama, qardaş-bacı dözer, qohum-əqrəbə tablasarmı?!

Bu "qara nağılı", Şəhidlər Xiyabanında 9-cu qəbirdə dəfn edilmiş, hələ də yiyəsinin gəlib çıxacağını gözləyən Sadiqov Yusif Allahverdi oğlunun sağ qoluna yazılanlardandır...

Atasının dediklərindən məlum olur ki, o müdhiş gecə, axşam saatlarında "Salyan kazarması"nın qarşısında olub Yusif: "Axşam evə gəlib nişanlısımla zəng etdi ki, ayın 23-də atamgill sızə gələcək. Yəni evdə olsunlar. Sonra oturub çörək yedi. Saat 12-yə 15 dəqiqə qalmış soyunub yattı. Hiss ələyirdim ki, havadan ölüm qoxusu gəlir. Arada dedim ki, ay Yusif, burda nəse var, nəse ələyəcək. Qayıtdı ki, xeyr, heç nə etməz. Vəssalam, beləcə uzanıb yattı. Anası gecə saat birin yarısı mənə oyatdı ki, Yusif yoxdur, atışma səsinə çıxıb gedib. Gördüm ki, hamı küçədədir. Yusif soruşdum. Dedilər ki, he, gətdi. O gecə gəlmədi. Səhəri gün hər yer axtarıd tapmadı. Fevralın 4-də Semaşkonun morquna gətdim. Paltarlarının nişanəsini gördüm..."

Yusifin anəsi özünü saxlaya bilmir, Allahverdi müəllimin yaddaşını təzələ-

yir: "...Sən gətirib sağ qolun kəsik paltarlarını atdın ortaya. Mən baxıb tanıdım. Beş kəsik paltar qolu vardı. Boynu qara dərilil paltolunu qolunu tanıdım. Özüm almışdım "Gənclik" univermağında..."

Qara Yanvardan yazan qəzetlərin qara sətirindən oxuyuruq: "...Salyan kazarması"nın yolunu bəri qırağında bir oğlan qolu tapılıb... Meyitlərlə birlikdə Semaşko ölüxanasına bir kişi qolu gətirib veriblər". "Sağ qolu kəfənləyib Şəhidlər Xiyabanında basdırıblar". "Bir kişinin sağ qolu tapılıb, gətirib ölüxanada qolu kəsik bir meyitin yanına qoyublar. Görüblər ki, qox, düz gəlmiş. O meyitin sol qolu yoxdur, bu isə sağ qoldur..."

Başqa bir məlumatda isə göstərilir ki, Salyan kazarmasının yaxınlığında qurulan "barrikada"ni dağıtmaq üçün tank birbaşa vəhşicəsinə oradakilərin üstünə hücum edib. Asfalt yolda qan su yerinə axsa da, bir ədəd sağ qoldan başqa heç nə tapılmayıb. O gündən sonra anası Kəhriz xalası Şəhidlər Xiyabanından aralamaq mümkün olmayıb. Şəhid anaları balasına, o isə itirdiyi oğlunun dəfn edilmiş sağ qoluna ağı deyib...

Məhəmməd NƏRİMANOĞLU, Ağəli MƏMMƏDOV (foto), "Azərbaycan"

QANLI YANVAR - 30 il

Mübarizliyi təbliğ edən musiqilər

1990-cı ilin yanvarında bütün Azərbaycan bütünlüklə Qanlı Yanvar şəhidlərinə matəm saxlayırdı. O şəhidlərə ki sovet qoşun hissələri tərəfindən amansızlıqla qətlə yetirilmişdilər. Vətəninin azadlığını, dövlətinin müstəqilliyini tələb edənlərin iradəsini bu yolla qırmağa çalışmışdılar. Amma düşmən öz qarşısında onun gücündən, qəddarlığından qorxub çəkinməyən xalq gördü.

ve xalq çalğı aletləri orkestri üçün bəstələdiyi "Əlimdə sazım ağlar" əsərini 20 Yanvar şəhidlərinə ithaf etdi. Bəstəkarlardan Azər Rzayev "Bakı-90" simfoniyası, Tofiq Bakıxanovun "Humayun" simfonik muğamı, Ramiz Mustafayev "Bu qan yerdə qalan deyil", "Haqq səninlədir", Azərbaycan vokal simfonik poemaları, Mobil Babayev "Aqlama, torpaqım, aqlama" kantatası, Aydın Əzim Kərimoğlunun orkestr üçün "Qətl günü", Sərdar Fərəcovun "Matəm" harayı, Məmməd Quliyev "Şəhidlər" simfonik loqosu, Məmməd Quliyev xor və orkestr üçün, Faiq Sücaəddinovun fortepiano üçün, Sevdə İbrahimovanın bariton səs və orkestr üçün vokal simfonik "Vətən şəhidlərinə", Cavanşir Quliyev xor üçün "Şəhidlər", Arif Mirzəyev "Şəhidlər" simfoniyasını yazdı. "Şəhidlər" adlı başqa bir simfoniyanın müəllifi bəstəkar Oqtay Kazimidir. 1990-cı ildə bəstəkar Hacı Xanməmmədov Əziz Cəfərzadənin sözlərinə solist

Xanlarovanın ifasında səsləndi. Bu mahnı sonralar bir çox müğənninin repertuarında yer tutdu.

1991-ci ildə Vasif Adıgözəlov Fikrət Qocanın "Bir şərq de" şeirinə musiqi yazdı. Oqtay Rəcəbov Məmməd İsmayılın sözlərinə "Qana dönən qərənfillər", Mehriban Əhmədova Məmməd Arzın sözlərinə "Ana millət, ata millət, aqlama", Nəriman Əzimov Hikmət Mahmudun sözlərinə "Mənim şəhid bacım, şəhid qardaşım", İlham Abdullayev Dönməzin sözlərinə "20 Yanvar", Ruhəngiz Qasımov "Şəhid oğulları" mahnılarını bəstələdilər.

Musiqinin müxtəlif janrlarında yazılmış bu əsərlərin mövzusu və mahiyyəti eynidir. Bəstəkarlarımız 20 Yanvar hadisələrini öz münasibətlərini, hissələrini, duyğularını, kədər və qürurlarını ifadə etməklə bərabər, tariximizi unutmamağı, vətəni sevməyi, qorumağı təbliğ edirlər. Omdur ki, bu əsərlərdə təkcə ümumxalq kədəri, matəm əhvali-ruhiyyəsi yox, haqq yolumdan dönməzlik, mübarizlik, yenilməzlik də əksini tapıb. Həmin əsərlər musiqi kollektivlərinin, orkestrlərin ifasında təkcə respublikamızda deyil, xarici ölkələrin müxtəlif konsert salonlarında da səsləndirilir və Azərbaycan xalqının başına gətirilən müsibətlər bir daha dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılır.

Zöhrə FƏRƏCOVA, "Azərbaycan"

20 Yanvar hadisələri sənədli ekran əsərlərində

1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə sovet ordu hissələri Azərbaycan xalqının müstəqillik arzusunun, azadlıq istəyini atəşə tutmaq üçün gəldi. Avtomatlardan, ağır hərbi texnikalardan aramsız güllələr yağdırıldı. Küçələrdə, meydanlarda, hətta evlərdə dinc insanlar qətlə yetirildi.

Xalqın birlik nümayiş etdirdiyi o günlərdə can qorxusu unuduldu. Düşmənin qarşısına sinəsi ilə sipər çəkmək, yarallara yardım etmək, bir-birinə arxa durmaq kimi o dəhşətli anları ləntə almaq da vətəndaşlıq borcu sayıldı. Çünki sovet ordu hissələrinin Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi o qətləmi videokameranın yaddaşına köçürənələri də ölümü gözə almışdılar.

O günlərdə kameranın yaddaşına köçürülən sənədli ekran əsərlərində geniş istifadə olunmağa başlandı. Azərbaycan kinematografında 20 Yanvar hadisələrinə "Azadlığa gedən yollar", "20 Yanvar", "Şəhidlər və qazilər", "Qəsd", "Boz qurdun harayı", "Qanlı Bakı", "Cənubda şimal küleyi", "Bakıda insan ovu", "Qanlı Yanvar", "Matəm" sənədli filmləri ithaf edildi.

"Azadlığa gedən yollar" tammetrajlı sənədli filmi rejissorlar Xəməs Muradov, Tofiq Məmmədov, Ramiz Əliyev və Rövşən Almuradlı tərəfindən "Salname" sənədli filmlər studiyasında 1990-cı ildə çəkilmişdir. Cabbarın "1905-ci ildə" pyesindəki bu səhnə ilə başlayır. Qubernator çarın portreti asılmış otaqda Azərbaycanlılar ermənilər arasında qırğın planları hazırlayırlar. Daha sonra Ermənistan və Azərbaycanda soyqırımın başlanmasına gətirilən faciələrdən bəhs olunur. Filmin əsas süjet xəttini 1990-cı il yanvarın 20-də Bakıda baş vermiş qırğınlar və sonrakı hadisələr təşkil edir.

Rejissor Cahangir Zeynalının "20 Yanvar" sənədli filmi 1990-cı ilin oktyabrında ərsəyə gəldi. Elə həmin ilin 20 yanvarında Azərbaycanda baş verən qanlı hadisələrdən bəhs edən film bir sıra xarici ölkələrdə də nümayiş olundu.

1990-cı ildə ekranlaşdırılan başqa bir qisametrajlı sənədli film - "Matəm" "Rakurs" Sənədli Filmlər Studiyasında istehsal edildi. Filmdə 20 Yanvar şəhidlərimizin qırx gününə qədər Şəhidlər Xiyabanında keçirilən ümumxalq matəmi əks olundu. Filmin rejissoru və ssenari müəllifi Teymur Bəkirzadədir.

Qanlı Yanvar hadisələrindən bəhs edən daha bir ekran işi - "Şəhidlər və qazilər" qisametrajlı filmi də 1990-cı ildə çəkildi. "Salname" sənədli filmlər studiyasının istehsalı olan filmə Bakıda 1990-cı il yanvarın 20-də sovet ordusu əsgərləri tərəfindən dinc əhəlinin qətlə yetirilməsi təsvir olunur. "Şəhidlər və qazilər" Xəməs Muradovun ssenarisində ekranlaşdırıldı. Filmin rejissoru Xəməs Muradov, Tofiq Məmmədov və Ramiz Əliyevdir.

1990-cı ildə daha bir film - qisametrajlı "Qəsd" sənədli filmi təqdim edildi. Ekran əsərində çar imperiyasının I Pyotr zamanından sovet imperiyasının Qorbaçov dövründə ermənilərin məkri ilə Azərbaycana, Azərbaycanlılara qarşı yönəldilmiş qəsdlər - XIX əsrin ikinci onilliyində imzalanmış, xalqımızın faciəsinə çevrilmiş Türkmənçay və Güllüstan müqavilələrinə əsasən ölkəmizin iki yerə bölünməsi, erməni daşnaklarının 1905-ci və 1918-ci illərdə imperiyanın köməyi ilə törətdikləri cinayətlər, 1920-ci ildə Leninin sərəncamı ilə XI Qırmızı ordunun işğalçılıq basqını, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süquta uğradılması, 1930-cu illərin Stalin repressiyası, 1990-cı ildə Qorbaçovun sərəncamı ilə törədilən 20 Yanvar faciəsi, Sovet ordusunun güvənən erməni işğalları, qatliamları təkbizolunmaz faktlarla nəzərə çəkdirildi. Filmin ssenari müəllifləri Sara Nazirova və Rauf Nağıyevdir. Rejissoru Rauf Nağıyevdir.

1991-ci ildə təqdim edilən "Boz qurdun harayı" qisametrajlı sənədli filmi Azərbaycanda 1990-cı il yanvarın 20-də həlak olmuş şəhidlərin idonumuna həsr edildi. "Salname" sənədli filmlər studiyasında ekranlaşdırılan film rejissorları Tofiq Məmmədov və Ramiz Əliyevdir. "Bakıda insan ovu" qisametrajlı sənədli filmi də 1991-ci ildə ekranlaşdırıldı. Vaqif Azəryanın rejissorluğu ilə "Yaddaş" Sənədli Filmlər Studiyasında istehsal edildi. Ekran əsərində 1990-cı il yanvarın 20-də Bakıda törədilmiş faciələrdən bəhs olunur. Filmin ssenari müəllifi Vaqif Azəryan və Qulu Kəngərliyədir.

1994-cü ildə ekranlaşdırılan "Qanlı Bakı" sənədli televiziya filmində də 1990-cı

ildə Bakı şəhərində baş vermiş qanlı yanvar hadisələri əksini tapıb. "Azərbaycan-telefilm" in istehsalı olan filmin rejissoru Aydın Dadaşov, ssenari müəllifi Sadiq Elcanlıdır.

2001-ci ildə Cəfər Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında çəkilən, rejissorları Xəməs Muradov və Tofiq Məmmədov olan "Şəhidlik zirvəsi" qisametrajlı sənədli filmi də Qara Yanvar şəhidlərinə həsr edildi. Ekran əsərində Azərbaycan ərazilərini Rusiya və İranın öz aralarında bölüşdürməsindən, 1828-ci ildən müasir dövrədək Azərbaycanda baş vermiş ictimai-siyasi hadisələrdən söz açılır. Film Xəməs Muradov, Eldar Quliyev və Oqtay Mirqasımovun ssenarisində ekranlaşdırılıb.

Sovet ordusunun təhsiləri 1990-cı ilin yanvarında Azərbaycanın bir sıra yerlərində, eləcə də sərhəddəki rayonlarda güc nümayiş etdirildilər. O zaman respublikamızın cənub rayonlarından, xüsusən İlə Biləsuvarla tərdilən qırğınlar 2002-ci ildə ekranlaşdırılan "Cənubda şimal küleyi" qisametrajlı sənədli filmində əksini tapıb. Filmdə arxiv materiallarından, sənədli-xronikal video materialardan istifadə olundu. "Salname" kinostudiyasında çəkilən filmin rejissoru Mahmud Məmmədov, ssenari müəllifi İntiqam Hacıdır.

Azərbaycan tarixinə hüzn və qürur salnaməsi kimi yazılan o müdhiş günlər zaman keçdikcə yeni-yeni ekran əsərlərinin mövzusunə çevriləcək. 20 Yanvar faciəsindən bəhs edən sənədli filmlər xalqımızın üzleşdiyi haqsızlıqları, müsibətlər barədə geniş məlumat verəcək.

Z.FƏRƏCOVA, "Azərbaycan"

20 Yanvar faciəsi yalnız Azərbaycan xalqının deyil, başqa tarixinin ən qanlı səhifələrindən biri, insanlığa qarşı təcavüzdür. Bununla yanaşı, unutmamalıyıq ki, həmin şənbə gecəsi qanlı başlasa da, azadlığın şofəq saçdığı günə çevrildi: imperiya çəllədlərinin vəhşi simaları xalqımızın məğrurluğu sayəsində əriyib yoxa çıxdı.

Oğul və qızlarımız tankların, ağır texnikanın, çəllədlərin topikləri altında xıncıncıncım olsalar da, qəhrəman-

lı şənbə gecəsinin ağır-acılı yaşantıları yaddaşın bədii ifadəsini tapıb desək, daha doğru olardı.

Qrafika ustası Arif Hüseynovun "Qara tağlı natürmort", Fəxrəddin Əliyevin "Qara Yanvar" və Arif Ələsgərovun "20 Yanvar", həmçinin Koreyada keçirilən, 68 ölkədən 587 rəssamın qatıldığı 1760-dan artıq əsərin nümayiş etdirildiyi XIX Beynəlxalq Karikatura Sərgisinin mükafatçısı (birinci yer qalibi), "Kirpi" satirik jurnalının baş rəssamı Hafiz Nasiroğlunun əsərləri də xalqımızın imperiya təcavüzünə məruz qaldığı gecəyə həsr olunmuş bədii sənət nümunələri olmaqla yanaşı, yaddaşımızı silkeleyib və daim ayıq-sayıq olmağa səslədi.

Kirman Abdinin 20 Yanvarla bağlı çəkdiyi plakatlar isə xüsusilə diqqətçəkəndir. Tariximizin qan yaddaşını plakatlarda əks etdirən rəssamın bədii təxəyyülü ilə sənətkarlığı üst-üstə düşərək o gecənin dəhşətlərini səbəblərini, cəllad və qatillərini nifrətlə xatırladı.

Azərbaycan Rəssamlar İttifaqının katibi, Xalq rəssamı Ağəli İbrahimov fikrincə, 20 Yanvar faciəsi təsviri sənətin əbədi mövzularından biridir: "Bu tarix yaddaşlardan silinməyəcək və indi-yaxın olmaqla yanaşı, bundan sonra da 20 Yanvar Azərbaycan rəssamlarının vətəndaşlıq mövqeyindən daima müraçiet etdiyi mövzu olaraq qalacaq. Xalq rəssamları mərhum Mikayıl Abdullayev, Kamil Nəcəfzadə, Xanlar Əhmədov və başqaları da bu mövzuda yaddaşın sənət əsərləri yaradıblar.

Düşünürəm ki, nəinki rəssamlarımız, heykəltəraşlarımız, incəsənətin digər növləri ilə məşğul olan bütün yaradıcı insanlar da hər zaman bu mövzuya müraçiet edəcəklər."

Azərbaycan Milli Konservatoriyasının nəzdində fəaliyyət göstərən Respublika İncəsənət Gimmnaziyasının müəllimi, rəssam İqar Əkbərov həmkarlarından fərqli olaraq, faciəyə ilk münasibət bildirib. O, bu mövzuya həsr etdiyi əsərini hadisələrin qatıyar vaxtı, Bakı qan içində boğulanda, 1990-cı ildə yaradıb. "Şəhidlər" adlanan həmin əsər R.Mustafayev adına Dövlət İncəsənət Muzeyində nümayiş etdirilib. Onun sözlərinə görə, rəssamlıqda məşğul olan yeniyetmələrə bu mövzunun mahiyyətini izah edilməlidir ki, sonralar onların düşüncələri və təxəyyülləri əsərə çevriləndə obrazlar dolğun yaradılsın. Bu təbliğin nəticəsində ki, rəssamlığa həvəsi olan uşaqlar da adıçəkənlər mövzuya daha çox maraqla göstərilir.

Məhəmməd NƏRİMANOĞLU, "Azərbaycan"

20 Yanvar rəsmlərdə

Belə əsərlər həmin qanlı tarixi dünya xalqlarının diqqətinə çatdırmaq üçün əsas vasitədir

lıq obrazı yaratdıqlar. Bu hadisə Azərbaycan xalqının iradəsini və yenilməzliyini bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Tariximizin bu səhifəsi incəsənət əsərlərində öz əksini tapdıqca o, yaddaşlarda daha dərin izlər buraxdı və heykəlləşdi. Qürur, fəxr yerimiz olan Şəhidlər Xiyabanı vətənə, torpağa, anaya, könül sevdasına məhəbbətin ünvanına çevrildi.

Umummilli Lider Heydər Əliyev hələ 1995-ci il yanvar ayının 18-də R.Mustafayev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində keçirilən "Qanlı Yanvar" rəssamlıq sərğisindəki çıxışı zamanı demişdir: "20 Yanvar hadisələri bir faciə kimi təsvir etmək azdır. 20 Yanvar Azərbaycan xalqının milli azadlıq uğrunda, öz məniyyəni müdafiə etmək yolunda göstərdiyi qəhrəmanlıq nümunəsidir. Ona görə də qəhrəman Azərbaycan balalarının tankın altına düşüb əzilməsi faktını göstərməklə kifayətlənməyib, onların qəhrəmanlığını, cəsuruluşunu, ölümün gözüne dik baxaraq təcavüzkarın qarşısına çıxmalarını da təsvir etmək lazımdır. Bəlkə də bu, daha çox lazımdır. Təəssüf ki, buradakı əsərlərin arasında mən belələri görmədim. Ola bilsin ki, ondan irəli gəlir

ki, biz Yanvar hadisələri baş verəndən indiyədək bununla əlaqədar ancaq ağlayırıq. Sübhəsi, ki, kədərmiş, qəm-qüssəmiz böyükdür. Ancaq kədərilməklə yanaşı, xalqımız göstərdi ki, Azərbaycan qəhrəman oğulları o böyüklükdə Sovet İttifaqının ordu qarşısında dayanmağa qadirdirlər..."

Dövlət mükafatları laureatı, təsviri incəsənətin görkəmli nümayəndəsi, "İstiqlal" ordenli Xalq rəssamı Mikayıl Abdullayev 1992-ci ildə yaratdığı "Nakamların dəfni" əsəri ilə bir daha 20 Yanvar faciəsinin zaman-zaman unudulmayacağına göstərdi. Her il, bir qayda olaraq, istər beynəlxalq səviyyədə, istərsə də respublika miqyasında bu mövzuya həsr edilmiş əsərlərin sərgiləri keçirilib. Həmin sərgilərin birində Rəssamlar İttifaqının sədri, Xalq rəssamı Fəhrəd Xəlilov demişdir ki, yaxşı günləri yaşadığıca xalq faciələrinin də unudulmaması naminə onları gələcək nəsillərə çatdırmalıdır: "...Tarix belə qanlı səhifələrinin yaddan çıxarması üçün ən yaxşı vasitələrdən biri bu əsərlərdir. Belə əsərlər nə qədər çox olarsa, həmin tarixi dünya xalqlarının diqqətinə çatdırmaq bir o qədər mümkünləşər və asanlaşar. Həmin sərgilərdə 20-yə ya-

xın müəllifin 28 qrafika və boyakarlıq, 3 heykəltəraşlıq əsərləri nümayiş etdirilib ki, onlar vətənə, xalqa, onun tarixinə və faciələrinə həsr olunduqları üçün uşağ və gənclərə vətənpərvərlik hissi aşılayırdı.

20 Yanvar faciəsi, təbii ki, yalnız tanınmış xalq sənətkarlarının əsərlərində deyil, onların yetimlərinin yaradıcılıq nümunələrində də öz əksini tapır. Bakı şəhər 2 saylı Uşaq İncəsənət Məktəbinin şagirdlərindən Lələ Babayevanın "20 Yanvar", Fətinə Əbilovanın "Dünya göz yumur", Sevinc Məmmədovanın "Ana fəryadı", Elvin Şahməmmədovun "Sovet ordusunun Bakıya basqını", Ülker Əmirovanın "Erməni vətəndaşlığı", Ülker Əliyevanın "Erməni vətəndaşlığı", Hamzə Abdullayev "Çarxi-fələk", İsmayıl İsmayilovun "Haqq tərəzi", Qafar Seyfullayev "Onca Vətəndir...", Asim Səmədovun "Ruhlar" və s. tabloları qan-

de onun pəncəyini tapır. Pəncəyin qoltuq çibində atasının pasportunu gərən Zahid ətrafı axtarır. Kişinin meyiti tapılmır ki, tapılıb. Pəncək tapılan yerdən bir qədər aralıda bir meyit görünür. Görülür ki, həmin meyitin qol-qolcu əzilib. Nə yazmaq hətta salınib. Təsəlli üçün onu yığışdırırlar məscidə. Sonra onu atası ilə Zahid meyiti aparıb Şəhidlər Xiyabanında dəfn edir. Üstünə atasının ad-familiyasını yazıb vururlar. Yanvarın 22-də oğul atasına üç mərasimə də keçir.

Ancaq səhəri gəlir. Müzəffərin sağ olduğu xəbəri yayılır. Həmin xəstəxanaya axışır. Görülür ki, Müzəffər doğrudan da sağdır. Üz-gözündə həyat əlamətləri az olan Müzəffər birçün bunları deyib: "Mənə tankla sıxdırılan divara, üç-dörd əsgər əllərindəki "dubinka" ilə başıma vurmağa başladı. Sonra bir zabit mənə onların əlindən güclə alıb xəstəxanaya gəndirdi. Zabitin saqları qara idi. Danışığından ukraynalıya oxşayırdı.

Bundan sonra Müzəffər kişi bir həftə yaşadı. Yanvarın 29-da onu Şəhidlər Xiyabanında dəfn etdilər. Əvvəlki dəfn olan qəbrin üstündəki lövhə dəyişdirildi. Müzəffərin adıyla dəfn olunanın kimliyi 30 il keçməz də bəlli deyil. Müzəffər Həsənov o qədər halal adam idi ki, öləndə özündən qabaq başqa birisi üçün ehsan da verdi. Nəməlum müzər kimindir, oçen onun halalı olsun.

Qey tariximizin yaddaş kitabında 20 Yanvar şəhidləri bir salnamədir. Qubanın bu dörd şəhidi daim hörmətlə yad edilir.

Akif ƏLİYEV, "Azərbaycan"

Qanlı Yanvarın 30 yaşlı acısı

1990-cı ilin 20 Yanvar xalqımızın tarixinin qanlı səhifəsidir. Yaxşı gündə də, çətin gündə də ilk xatırlanan Qanlı Yanvar şəhidlərimiz olur. Üstündən 30 il keçməsinə baxmayaraq yenə də həmin anlar olduğu kimi xatırlanır. Çünki hər il gündən hamıya vətəndaş, qeyrət, ləyaqət payı düşür.

Qanlı Yanvar gecəsi rayonlara xəbər verildikə ki onlarla insan şəhid olub, hər öz çevrəsini araşdırmağa başladı. O zaman heç kəs bilmirdi ki, onlar şəhid verməmişdirlər, şəhidliyi qazanmışdılar. 20 Yanvar şəhidlərinin dördü qubalıdır. Raqib Məmməd oğlu Hüseynovu Qubada həmin tarixdə öldürüldü. Məhriban, qəlbə təmiz, həmi ilə ünsiyyət qura bilən idi. Həmin gün Bakıya yenice gəlmişdi. Taksı məşinində getdiyi yerdə ölüle yağışına tuş gəldi, dünyasını dəyişdi.

Əsgəri xidməti Əfqanıstanda keçirmişdi Elçin Süyyəddin oğlu Qeybullayev. 1968-ci il təvəllüdü Elçin orta məktəbdən sonra Xaçmaz Texniki Peşə Məktəbini bitirmişdi. Üreyi daim Quba ilə çirpənən Elçin Bakıdakı 20 nömrəli ixtisaslaşdırılmış tikinti idarəsində işləyirdi. Kadrlar idarəsi ondan ev növbəsinə duracağını soruşanda "yox" demişdi. "Kim istəyir qoy növbəyə də dursun. Mən bir-iki ilə çıxıb gedəcəm Qubaya. Mən Qubada - cənnətdə yaşamaq istəyirəm".

20 Yanvar gecəsi təmirlə məşğul olduqları 2 nömrəli tibb məktəbindən qaydırdı. İki nəfər idilər. Yolda əllərdə silah olan əsgərlərlə rastlaşdılar. Elçin onlara səslənir ki, mən də döyüşmüşəm. Lakin

buna məhəl qoymayan əsgərlər onlara tərəf ataraq açır. Güllələrdən biri onu haqlayır. Onu səki kənarında, başını müqəddəs saydığı torpağa qoyub gözlerini yummuş halda tapırlar.

Əfqanıstanın od-alovunun içindən qurtulan Elçin özününkülərini (əsgərlərin) gülləsindən qurtula bilmədi.

Mirzə Rzabala oğlu Qəniyevin soykoku Yeriyyəndi. Ailələri Bakıda Yasamal rayonunda yaşayırdı. 1958-ci ildə anadan olmuşdu. Su idarəsində çilingər işləyirdi. Evləri Salyan kazarmasının yanında idi. Gec evlənməmişdi. Həyat yoldaşı Qubanın Çiçi kəndindən idi. İlk və yeganə övladı Şövqyyə 4 ay idi ki, dünyaya gəlmişdi. Həmin gecə işdən evə qayıdırdı. Güllüşəndən doymadığı Şövqyyəsinə əziyəməyə tələsirdi. Atəş səsini eşidib bir taksıya əyləşib. Evlərinə yaxınlaşanda maşını vurublar. İçəridə olanların hamısını çıxarıb döyüb, sonra gülləyə tutublar.

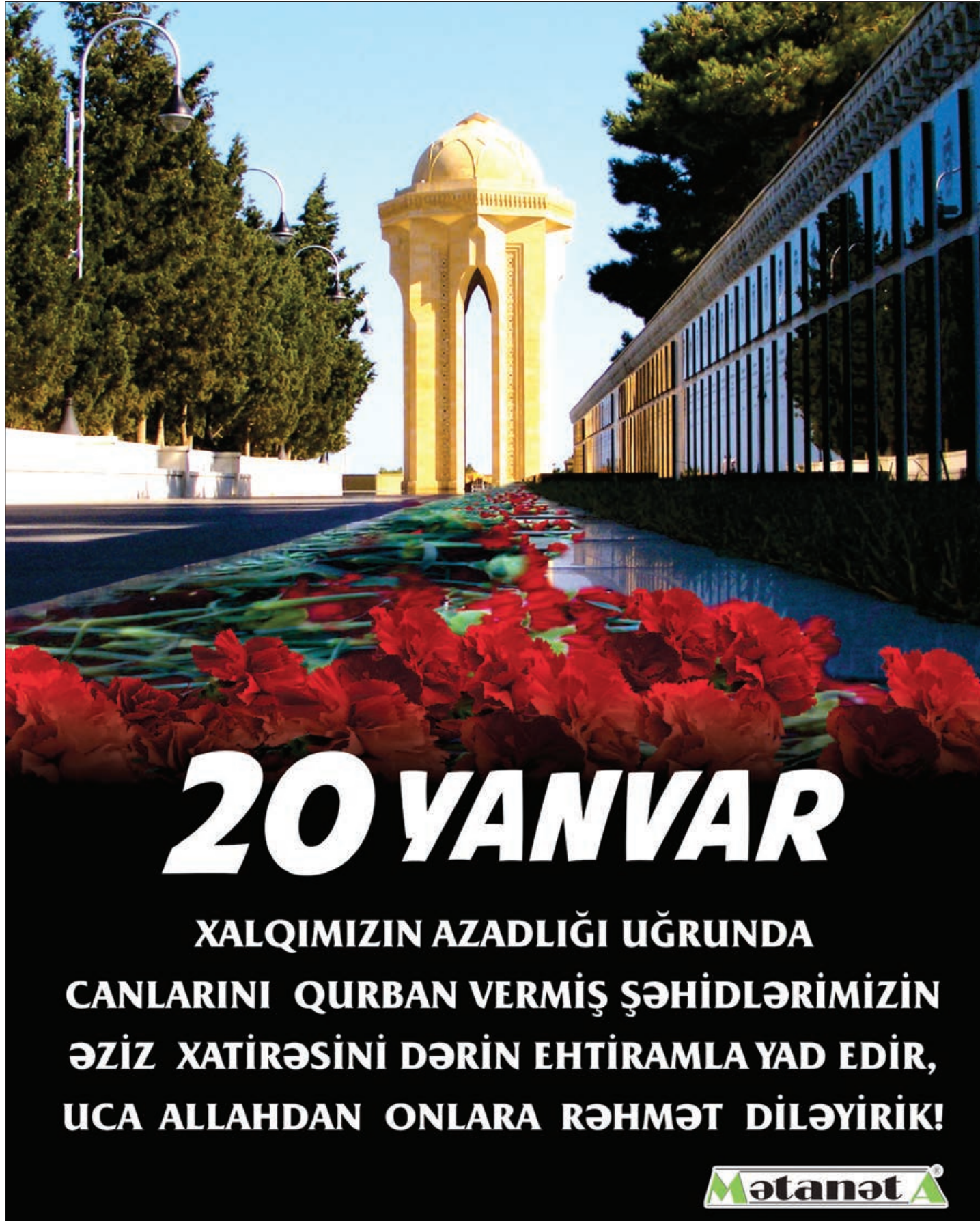
Mirzənin yaraları ölmüclü olsa da, düz bir ay Əzrailə can vermədi. Yaşamaq istəyirdi. İş yeri ilə evlərinin arası 5 dəqiqəlik yol idi. Fəqət, bu qısa yol Mirzəni evə deyil, müqəddəs şəhidlik zirvəsinə apardı.

Müzəffər Qəzənfər oğlu Həsənov da 1939-cu ildə Yeri kəndində doğulmuşdu. 4 uşaq atası idi Müzəffər kişi. Bir müddət əvvəl Bakıya köçmüşdü. Süürücü işləyirdi. Ölümündə qəribəlikləri varmış. Müzəffər iki dəfə ölüb, iki dəfə də dəfn edilmiş. Qanlı Yanvar gecəsi oğlu Zahidi evdə tapmayıb soragına Şəhidlər Xiyabanının qarşısına çıxıb (Əslində, Zahid qonşuda olub).

Bir qədər sonra evə qayıdan Zahid atasının onu axtarmağa gətirdiyi eşidən kimi bayıra çıxıb. Bütün gecəni atasını axtaran Zahid səhərə yaxın kollardan dibin-

QANLI YANVAR - 30 İL

20 YANVAR

**XALQIMIZIN AZADLIĞI UĞRUNDA
CANLARINI QURBAN VERMİŞ ŞƏHİDLƏRİMİZİN
ƏZİZ XATİRƏSİNİ DƏRİN EHTİRAMLA YAD EDİR,
UCA ALLAHDAN ONLARA RƏHMƏT DİLƏYİRİK!**

Yanvarın 20-də daxili işlər orqanları gücləndirilmiş iş rejimində çalışacaq

20 Yanvar - Ümumxalq Hüzün Günü ilə əlaqədar daxili işlər orqanları gücləndirilmiş iş rejimində çalışacaq. Daxili İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətindən bildirdilər ki, bununla əlaqədar Daxili İşlər naziri, general-polkovnik Vilayət Eyvazov müvafiq əmr imzalayıb. Əmrə əsasən, 20 Yanvar faciəsinin 30-cu ildönümü ilə əlaqə-

dar keçirilən tədbirlər zamanı ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi məqsədilə daxili işlər orqanları və Daxili Qoşunların şəxsi heyəti gücləndirilmiş iş rejimində xidmət aparacaq. Şəhidlər xiyabanına ziyarətə gələn vətəndaşların sərbəst və maneəsiz hərəkəti, respublika ərazisinin 20 Yanvar faciəsi ilə əla-

qədar keçiriləcək tədbirlər və mərasimlər zamanı, eləcə də Bakı Metropoliteninin stansiyalarında təhlükəsizliyin təmin olunması üçün polis əməkdaşları qüvvələrini səfərbər edəcəklər. Həmin gün tıxacların yaranmasının ehtimal ediləyi ərazilər əvvəlcədən müəyyənləşdirilərək nəqliyyat vasitələrinin hərəkətinin tənzimlənməsi məqsədilə zəruri tədbirlər görülməkdir.

Saat 12:00-da şəhidlərin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad ediləcək. Avtonəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən səs signallarının verilməsi üçün müvafiq tədbirlər həyata keçiriləcək.

AZƏRTAC

Erməni silahlı bölmələrinin hər bir təxribatının qarşısı qətiyyətlə alınacaq

Azərbaycan Respublikası Dövlət Sərhəd Xidmətinin Aparat rəhbəri general-mayor Elçin İbrahimov AZƏRTAC-a müsahibəsində Qazax istiqamətində Ermənistan ilə dövlət sərhədində təmas xəttində son hadisələri şərh edib.

- Son vaxtlar Qazax istiqamətində dövlət sərhədində Ermənistan silahlı qüvvələri ilə təmas xəttində gərginlik müşahidə olunur. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?

- Yanvar ayının ilk günlərindən Ermənistan tərəfinin təhriki hərəkətləri nəticəsində göstərilən istiqamətdə əməliyyat şəraiti kəskinləşib.

Məsələn, yanvarın 7-də erməni silahlı bölmələri tərəfindən atəşkəs rejiminin kobud şəkildə pozulması nəticəsində müddətli hərbi xidmətdə olan sərhədçi, sırası Fərzəli Fərzəliyev snayper atəşi ilə qətlə yetirilib. Bu hadisə əyani şəkildə göstərir ki, erməni tərəfi təmas xəttində vəziyyəti daha da gərginləşdirmək niyyətindədir.

Doğrudur, cavab atəşi ilə düşməne 5-6 qat artıq ziyan vurulub, lakin təəssüf ki, bu hadisə bizim üçün əvəzolunmaz itkidir.

- Sizin fikrinizə, düşmənin bu təxribatçı hərəkətlərinin məqsədi nədən ibarətdir?

- İnanın ki, düşmənin məntiqini anlamaq çox çətinidir. O, hər dəfə belə təxribat cəhdindən sonra ağır itkilər verməsinə baxmayaraq, bu cür cəhdlərini davam etdirir. Keçən il erməni silahlı bölmələri dövlət sərhəd xətti istiqamətində öz döyüş mövqelərini irəlilətmək üçün dəfələrlə cəhd göstərmişlər. Biz belə cəhdlərin qarşısını vaxtında almışıq, gördüyümüz qabaqlayıcı tədbirlər nəticəsində düşmənin üzərində ciddi taktiki üstünlük və bundan daha əhəmiyyətli, strateji üstünlük əldə etmişik. Bizim indiki döyüş mövqələrimiz bu üstünlüyün göstəricisidir.

Cavab tədbirləri nəticəsində xüsusi əhəmiyyətli bir neçə sahədə döyüş mövqələrimiz dövlət sərhədi istiqamətində 2 kilometrə qədər irəliləyib, bu da yaxınlıqdakı yaşayış məntəqələrinin və magistral yolların, həmçinin şəxsi heyətin xidmət şəraitinin təhlükəsizliyini daha da artırmağa imkan verib.

Bu gün biz həmişəki ərazidə yerləşən həyati əhəmiyyətli bir neçə strateji obyektə, məsələn, Gürcüstandan Ermənistanla gedən qaz kəmərinə və qaz kompressor stansiyasına tam nəzarət edirik.

- Təmas xəttində hadisələrin gələcək inkişafı barədə proqnozlarınız necədir?

- Birmənalı olaraq deyə bilərəm ki, biz erməni silahlı bölmələrinin hər bir təxribatının qarşısını qətiyyətlə alacağıq. Düşmənin bu cür cəhdlərinin tamamilə perspektivsiz olmasını başa düşməli və belə halların hər birində onun şəxsi heyətinə ciddi itkilərin ləvazim olması ilə barışmalıdır.

Qeyd etmək istəyirəm ki, göstərilən istiqamətdə gərginliyin artmasına görə bütün məsuliyyət erməni tərəfinin üzərinə düşür.

Azadlığa gedən yol

<p>Baş redaktorun birinci müavini</p> <p>Amil NOVRUZOV</p>	<p>Ünvan</p> <p>AZ 1073, Bakı şəhəri, Mətləbi prospekti, 529-cu məhəllə, IV mərtəbə</p> <p>e-mail: secretary@azerbaijan-news.az az.reklam@mail.ru azerbaijan-news@mail.ru www.azerbaijan-news.az</p>	<p>Telefonlar</p> <p>Qəbul otağı - 539-68-71, Baş redaktor müavini - 538-86-86, 434-63-30, 538-97-96, Məsul katib - 539-43-23, Məsul katib müavini - 539-44-91, Parlament və siyasət şöbəsi - 539-72-39, 539-84-41, 539-21-00, İqtisadiyyat şöbəsi - 538-42-32, 538-35-55,</p>	<p>Beynəlxalq həyat, idman və informasiya şöbəsi - 432-37-68, Humanitar siyasət şöbəsi - 538-56-60, 539-63-82 İctimai əlaqələr şöbəsi - 539-49-20, 538-31-11, Fotoillüstrasiya şöbəsi - 538-84-73, Kompüter mərkəzi - 538-20-87, Mühasibatlıq - 539-59-33</p>	<p>Qeydiyyat nömrəsi 1</p> <p>"Azərbaycan" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb sahifələnmiş, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilmişdir</p>	<p>Rəsmi sənəd və çıxışlarda sütyonlarla barabər, dərəcə üçün göndərilən digər yazılarda fikirlər də Azərbaycan dövlətinin mənafeyinə uyğun gəlməlidir</p> <p>Əlyazmalara cavab verilmir və onlar geri qaytarılmır</p>	<p>Gündəlik qəzet</p> <p>Tiraj 7181 Sifariş 93 Qiyməti 40 qəpik</p>
--	--	---	---	---	--	---